

LATET PE

Child Sexual Abuse
Prevention Programs

הערכה

תוכנית

מחקר

בליווי

'מקסימום אימפקט'

תקציר מנהלים

- מחקר זה נועד לבחון את האפקטיביות של תוכנית המוגנות המינית לגילאי יסודי של עמותת 'לתת פה' בשנת 2023.
- במסגרת המחקר נסקרו 59 בתי ספר בהם פעלה התוכנית.
- המחקר בוצע בשיטת שילוב מתודי (Mixed methods) – נעשה שימוש בכלי מחקר כמותיים (שאלונים במערך לפני-אחרי) ואיכותניים (ראיונות ומשובים). את המחקר ערכה חוקרת חיצונית וניטרלית שגויסה למען פרויקט המחקר הנוכחי.
- בעקבות הפעילות בבית הספר נצפו עליות מובהקות ברמות ידע, בהחזקת עמדות חיוביות כלפי נושאי המוגנות המינית ובדיווח על רכישת המיומנויות שמקנה התוכנית בקרב ההורים ואנשי/נשות הצוות שלקחו בה חלק, בשיעורים של 28%-44% למורים ובין עשרה לחמישה עשר אחוזים אצל ההורים.
- במהלך הפעילות המשותפת להורים וילדים, 25% מהילדים שיתפו את הוריהם במצוקות הקשורות לפגיעה מינית שלא חשפו קודם לכן.
- בתקופה של 6 חודשים לאחר הפעילות, אנשי/נשות הצוות יזמו 81% יותר שיחות לגבי מוגנות ופגיעה מינית עם התלמידים/ות, ושותפו על ידי התלמידים במקרי פגיעה שחוו פי 3.5 יותר מאשר טרום התוכנית.
- לבסוף, נמצא כי אנשי/נשות הצוות זיהו פי 7.5 יותר אירועים בהם תלמיד/ה הציג/ה סימנים לפגיעה מינית מן הצפוי, ודאגו לטיפול הולם באירוע.
- לאחר התחשבות בעלויות התוכנית נמצא כי האפקט פר דולר של 'לתת פה' הוא טיפול/מניעה של 0.235 מקרים של פגיעה מינית בהשקעת \$100 (או \$425 בממוצע למניעת/טיפול הולם בפגיעה מינית, כמובן תוך התחשבות באי-הוודאויות הקיימות).
- מבחינת עלות למשק, נמצא כי העלות הממוצעת של פגיעה מינית בגילאי ילדות היא \$53,106 (תוך התחשבות בירידה באיכות חיים, אובדן פרודוקטיביות ועלויות פגיעה).

- פעילות 'לתת פה' חושפת בממוצע 1155.6 מקרי פגיעה מינית בשנה, ובכך חוסכת למשק \$61,369,871 בשנה אחת, זאת בהשקעת \$492,165 להפעלת התוכנית למשך שנה. לפיכך על כל דולר שיושקע ב'לתת פה', יחסכו כ-\$652.8 למדינה ולמשפחת הנפגעת.

לאחר שביססה את מעמדה כמובילה בתחום המוגנות המינית בקרב מאות בתי ספר, פניה של 'לתת פה' להרחבת האימפקט הלאומי והבין-לאומי שלה דרך הגעה לקהלים חדשים ועבודה באמצעות פלטפורמות חדשניות. 'לתת פה' זקוקה למימון נוסף על מנת לקיים את הפעילויות הקיימות ולהמשיך התהליכי ההקמה של פרויקטים בהתהוות.

על עמותת 'לתת פה' והמוטיבציה לפעילותה

עמותת 'לתת פה' נוסדה ב-2015 בישראל, במטרה למזער את היקף הפגיעות המיניות בילדים ונוער, ולייצר תפיסה ערכית של מיניות בריאה ומוגנת עבור ילדים, נוער, הורים וצוותים חינוכיים. 'לתת פה' מתמחה בפיתוח והנחיה של תוכניות חינוכיות ייחודיות והוליסטיות עבור ילדים, הורים וצוותים חינוכיים, בנושאי מוגנות מינית, מוגנות ברשת, שיח רגשי וקשר בין הורים וילדים. במקביל, הארגון מפתח תוכן חינוכי (מערכי שיעור לצוותים חינוכיים, תוכן וירטואלי עשיר, משימות בית להורים וילדים). התוכניות מעצימות את הילדים ומסייעות למבוגרים ביצירת שיח בריא, חיובי, ישיר ופשוט בנושא המורכב של מיניות ופגיעות מיניות. התוכניות מפחיתות חרדה סביב הנושא, ובמקביל מציידות בכלים לאיתור ולמניעת פגיעות בילדים.

הארגון בעל הכרה אקדמית ומשרדיו יושבים בתוך קמפוס חרוב באוניברסיטה העברית בירושלים. תוכניותיו מוטמעות בתהליכי משרד החינוך, והוא מנהל קשרים ושותפויות עם ארגוני הדיווח והרווחה במדינה ועם עיריות ורשויות מקומיות. עד היום השתתפו בתוכניות החינוכיות השונות של 'לתת פה' למעלה מ-350,000 מוטבים, ביותר מ-600 בתי ספר, תנועות נוער וקהילות ברחבי הארץ.

הבעיה:

בישראל מדווחים בכל שנה כ-2,000 מקרים חדשים של פגיעה מינית בקטינים. פגיעות אלה מתרחשות בכל המגזרים והמעמדות. המקרים המדווחים מבטאים רק חלק קטן מהיקפה האמיתי של התופעה (שיעור אי-הדיווח על הטרדה מינית עומד על כ-96% על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סקר ביטחון אישי 2022). פגיעה מינית בילדים/ות היא עבירה הלוקה בתת דיווח הנובע בין השאר מתחושות של פחד, בושה, מבוכה וחשש מתגובות הסביבה, הן מצד הקורבנות והן מצד משפחותיהם (פרידמן, 2006). ההערכה היא שאחד מכל חמישה ילדים עובר פגיעה, וכי כ-89% ממקרי הפגיעה יתרחשו על ידי אדם המוכר לילד, בתוך המשפחה והקהילה (דוח הוועדה הציבורית לשינוי מדיניות ביחס לפגיעה מינית בתקופת הילדות, מכון חרוב, דצמבר 2021).

אלימות מינית בילדות מעלה את הסיכוי להפרעות של חרדה, דיכאון, שימוש בסמים ועוד (גל, לבב וגרוס, 2010; 2001; Molnar et al., 2001; Flett et al., 2012). הנפגעים/ות בתקיפה מינית נוטים/ות להפוך לנטל על החברה בשל השלכות הפגיעה על הבריאות, החינוך,

התעסוקה, הפשיעה והרווחה הכלכלית של פרטים, משפחות, קהילות וחברות (Butchart et al., 2010)

המשרד לביטחון פנים הישראלי (2011) העריך את העלויות הממשלתיות בגין עבירות פגיעה מינית בילדות ב- 39,000 ₪ למקרה לשנה, ובסך ממוצע של 620 מיליון ₪ (הפער בין המדדים השונים נובע, בין השאר, משוני במרכיבים הנכללים בתחשיב) (קאי צדוק, 2016). סכום זה מביא בחשבון פגיעות מיניות קלות יחד עם פשעי אונס חמורים, לכן יש לקחת בחשבון שהסכום עבור מקרי התעללות מתמשכת, אלו המתאפשרים כאשר לילדה יש חסם ביכולת לדווח, הוא גבוה בהרבה. למחיר שחושב על ידי המשרד לביטחון פנים מתווסף גם הפן הכלכלי של הסבל ואובדן איכות החיים של הנפגעות, אובדן הפרודוקטיביות של הנפגעות לאורך החיים ועלויות מקרי פשיעה ואלימות המקושרים לפגיעה מינית בילדות (כימות התופעות לסכומים מופיעה בדו"ח זה תחת הפרק "עלות-אפקטיביות").

הפוגעים מחפשים ילדים "בלי פה" – אלו שלא יתנגדו ושלא יספרו אם עברו פגיעה. הפוגעים תלויים בסודיות, בהסתרה, ובהיעדר שיח סביב נושאים של מיניות וגוף, כאשר רגשות של בושה ואשמה בקרב הילדים הנפגעים מבטיחים את שתיקתם. הבעיה הופכת למורכבת ביותר כאשר, לעיתים קרובות, מעטפת המבוגרים נרתעת מעיסוק במוגנות מינית ובמיניות, והיא חסרה את המיומנות להכיל פגיעה, להגיב אליה בצורה נכונה ולהתמודד עמה (מאז"ה ואביעד, 2016).

מחקרים רבים איששו כי רצף של כמה סדנאות משותפות של מבוגרים וילדים בגילאים שונים, כולל גילאי טרום בית ספר, יכול להנחיל ולפתח את הידע והמיומנויות הנדרשים לשם מניעת הפגיעה/ חשיפתה בשלב מוקדם, ללא גרימת נזק מבחינת רמת החרדה או האמון של הילדים בבני אדם (Kenny, 2010; Pulido et al., 2015; Smothers & Smothers, 2011). המשמעות הכלכלית של פעילויות כאלו מתועדת בכל העולם – השקעה ממשלתית בתוכניות מניעת אלימות מינית מובילה לחיסכון כלכלי עצום (Bowlus et al., 2003).

חשוב להדגיש כי עבודה מול הילדים/ות בלבד אינה מספקת על פי המודל האקולוגי, אשר נתמך על ידי ארגון הבריאות העולמי, וגורס כי מניעת אלימות מינית צריכה להיעשות גם מול מורות/ים, הורים, נשות/אנשי מקצוע והקהילה הרחבה יותר (Butchart et al., 2010; Heise, 1998). בנוסף, מעורבות של המבוגרים הסובבים את הילדה/ה בתהליך היא קריטית מפני שיכולת טובה של המבוגרים/ות המיטיבים/ות להכיל ולהתמודד עם פגיעה, אם קרתה, מצמצמת מאוד ההשלכה השלילית של הפגיעה על חיי הנפגעות (זלצברג, 2014; Kogan, 2005; 2014; Gries et al., 2000). עוד נמצא כי המקום האידיאלי לקיים תוכניות כאלה הוא בבית הספר, סביבה שהיא ניטרלית, פונה לכל סוגי האוכלוסייה ואינה מאפשרת להורה פוגעני למנוע מילדיו מלהשתתף בתוכנית מבלי לעורר בכך סימני שאלה (Walsh et al., 2013).

הפתרון:

הכשרות לצוותים חינוכיים והדרכות להורים ותלמידי/ות, שמטרותיהן:

- (1) להגביר את היכולת של המבוגר/ת המיטיב/ה לזהות מצוקות של ילדים ואת המסוגלות להוות כתובת כדאית עבור ילדים/ות לשאלות, התמודדויות או מצוקות בתחום המיניות הבריאה והמוגנת.

(2) לפתח את יכולתם של הילדים לזהות מצבים לא הולמים ומבלבלים, והקניית מיומנויות מיומנות לתגובה מתאימה ויכולת שיתוף. המטרות מושגות על ידי ביסוס עמדות חיוביות בקרב הן המבוגרים הן הילדים כלפי עיסוק בנושא ושיח על הנושא.

הפעילויות הכלולות בתוכנית המוגנות המינית לגילאי יסודי:

- ❖ מפגש אנשי/נשות צוות חינוכי (באורך שעה וחצי)
- ❖ הרצאה להורים (באורך שעה וחצי)
- ❖ סדנאות משותפות להורים וילדים לכיתות א-ו (באורך שעה)
- ❖ מופע תיאטרלי מוזיקלי – יש לי למי לספר – מופע תיאטרלי מוזיקלי המגיע עם מערכי שיעור מלווים (באורך שעה)
- ❖ מערך מסכם למורים/ות

תהליך בית ספרי עם 'לתת פה' מניב תוצאות אישיות וחברתיות נרחבות, המרכזיות שבהן –

- מקרי פגיעה מתגלים בשלב ראשוני המאפשר טיפול וריפוי. כמו כן, נמנעת הישנות המקרים.
- הקהילה הופכת למוגנת יותר – בזכות האמון שבונה 'לתת פה' בין הקהילה, המבוגרת והילדה, פוגעים יחששו לפעול. קורבנות פוטנציאליים הופכים מוגנים מפני פגיעה.
- נחשכות עלויות כלכליות לקורבן, למשפחתו ולמדינה – עלויות טיפולי בריאות, סיוע לימודי, אכיפת החוק, שירותים להגנת הילד ועוד.

המחקר הנוכחי

במסגרת התוכנית 'מקסימום אימפקט' של תנועת 'אלטרואיזם אפקטיבי' ערכה 'לתת פה' מחקר הערכה, שהתמקד בתוכנית המוגנות המינית המוצעת לגילאי בית ספר יסודי – תוכנית הדגל של העמותה, אשר מהווה כ-80% מפעילות העמותה בשנה. תוכנית זו מבססת את השפה הערכית והמקצועית של 'לתת פה' בצורה המקיפה ביותר.

כלי המחקר

1. שאלונים

- המחקר כלל שאלונים למדידת השינוי שמחוללת העמותה בקרב משתתפים/ות מבוגרים וילדים הלוקחים חלק בפעילויות המוגנות המינית לגילאי בית ספר יסודי.
- טרם העברתם, השאלונים אושרו על ידי לשכת המדען הראשי במשרד החינוך.
- מטרת חלק זה הייתה השוואה בין התשובות של משתתפים/ות שטרם עברו את הפעילויות אל תשובות של משתתפים שכבר עברו את הפעילות.
- משתתפים/ות שעברו את הסדנה במהלך תקופת איסוף הנתונים התבקשו לענות על השאלון פעמיים, פעם לפני הפעילות ושוב לאחריה. האחרים ענו על שאלון יחיד – לפני הפעילות או לאחר הפעילות.
- השאלונים הועברו למשתתפת/ת באופן וירטואלי ואנונימי. משתתפים/ות ענו על השאלון באמצעות מחשב או טלפון חכם, לאחר שהביעו הסכמה מדעת להשתתפות במחקר.

חלקי השאלון:

1. דמוגרפיה – החלק כלל שאלות דמוגרפיות כגון גיל, מגדר, תפקיד חינוכי של איש/אשת הצוות.
2. היגדים – הוצגו 23 היגדים הבוחנים את הידע (8 היגדים), העמדות (7 היגדים) והמיומנות (8 היגדים) של המשתתפת. לגבי כל היגד המשתתפת/ת סימנה מידת הסכמה מ1 (לא מסכים/ה בכלל) עד 5 (מסכים/ה מאוד). מרבית ההיגדים נלקחו ותורגמו לעברית מספרות אקדמית בתחום ומחקרים קודמים, בעוד שהאחרים נוסחו על ידי הגורמים המקצועיים של עמותת 'לתת פה' (ראו נספחים X-X עבור ההיגדים ומקורם).
3. שאלות לגבי ששת החודשים האחרונים – הוצגו 6 שאלות העוסקות בתדירות השיח בין המבוגרים לילדים, בתדירות השיתוף של הילדים את המבוגרים בתחומים של מצוקה רגשית ופגיעה מינית ובאקלים החברתי בבית הספר מבחינת מוגנות מינית.
*חלק זה נמדד על פני תקופה של חצי שנה, ולכן הוצג עבור הורים ואנשי צוות חינוכי שענו על השאלון לפני שעברו פעילות, וכן עבור אלו שציינו כי השתתפותם/ן בפעילויות של עמותת קרתה לפני 6 חודשים ומעלה. (החלק הושמט עבור מי שהשתתפו בפעילויות של 'לתת פה' לפני פחות מ6 חודשים מפני שזו אינה תקופה מספקת להסקה על שינוי בהתנהגות הילד/ה).
4. שאלה להורים – לגבי המידה שבה הילדים/ות שיתפו את הוריהם בהתמודדויות או מצוקות רגשיות במהלך הסדנה המשותפת להורים וילדים.
5. השאלון הכיל מקומות לכתיבה על המקרים והאירועים אותם סוקרות השאלות.

2. ראיונות

במקביל להפצת השאלונים, נערכו שלושה ראיונות מובנים עם שלוש יועצות מבתי ספר בעלי מאפיינים שונים (מחינוך ממלכתי-דתי, ממלכתי וחילוני מזרם חופ"ן) שעברו את פעילויות עמותת 'לתת פה' לפני מינימום 6 חודשים ומקסימום שנה. הראיון התמקד בסקירה של השינוי שחל בקרב משתתפים/ות בתוכנית של 'לתת פה', כפי שתופסות אותו היועצות (מתווה הראיון מופיע בנספח 9).

ממצאים מרכזיים מהראיונות משובצים יחד עם ממצאי השאלונים.

3. משובים

בכדי לחזק ולהאיר את ממצאי המחקר, נכללים בדו"ח זה קטעים נבחרים מתוך מאגר של כ-2,700 משובים של הורים שהשתתפו בפעילויות 'לתת פה' שנכתבו החל מיוני 2022 ועד אפריל 2023. ההורים המשיבים משתייכים למגוון קהילות.

ממצאים מרכזיים מן המשובים משובצים יחד עם ממצאי השאלונים.

ממצאי המחקר

מאפייני המדגם

- השאלונים הועברו ל-546 הורים ואנשי/נשות צוות חינוכי אשר עברו את פעילויות המוגנות המינית לגילאי בית ספר יסודי החל מלפני שנה וכלה במהלך החודש בו ענו על השאלון.
- המשיבים/ות משתייכים/ות ל-59 בתי ספר שונים אשר רכשו את חבילת הפעילויות. 28 מבתי הספר שייכים לחינוך הממלכתי דתי, 27 לחינוך הממלכתי 41 לחינוך החרדי.

(לטבלת בתי הספר ראו נספח 1, לפירוט התפקיד החינוכי של אנשי הצוות החינוכי אשר ענו על השאלונים ראו נספח 2).

כמות השאלונים

לפי הזמן בו עברה/ה המשיבה את הפעילות של 'לתת פה':

	<u>Prior to the activity</u>	<u>up to 5 months post the activity</u>	<u>6-12 months post the activity</u>	Overall
Parents	239	115	43	
Teachers	68	54	27	
Overall	307	169	70	

גיל ומגדר המשתתפים/ות

(ישנם משתתפים/ות אשר נמצאים גם בקבוצת ה"לפני" וגם ב"אחרי")

participants	range	mean	median	SD	Women	Men	Prefer to answer
Parents, Pre-activity	26-67	40.18	40	5.76	209	30	
Parents, post-activity	30-55	40.24	40	5.72	139	19	
Teachers, Pre-activity	23-58	39.44	38.5	9.07	52	14	
Teachers, post-activity	23-67	36.42	35	8.95	62	17	

עיבוד וניתוח הנתונים

כל הממצאים הכמותיים שהתקבלו מהשאלונים נותחו באמצעות תוכנת R תוך שימוש בפרוצדורות סטנדרטיות של סטטיסטיקה תיאורית ומבחנים סטטיסטיים לבחינת הבדלים בין אוכלוסיות. עבור כל אחת מן השאלות נערך מבחן t-Test לבחינת מובהקות ההבדלים בין שתי הקבוצות הרלוונטיות להשוואה. כאשר לא היתה תלות בין הקבוצות נערכו מבחני t-test למשתנים בלתי תלויים, וכאשר נבחן ההבדל בין שאלוני "לפני" ו"אחרי" של אותם המשתתפים, נערכו מבחני t-test למשתנים תלויים.

חלק מההיגדים נכתבו כך שהסכמה גבוהה עם ההיגד מהווה עדות לידע/מיומנות/עמדה ברמה טובה, מבחינת הערכים והעקרונות של 'לתת פה', והחלק האחר נוסחו כך שדווקא הסכמה נמוכה תעיד על כך. בכדי לחשב את כלל התוצאות יחד, הערכים שהתקבלו עבור היגדים מהסוג האחרון עברו חישוב נוסף, באמצעות שיטת "Reverse coding" – הערך שנבחר על ידי המשתתף חוסר מהמספר 6 (המקסימום האפשרי בסקאלה הוא 5, וכדי ליישם את השיטה יש להוסיף 1 לערך המקסימלי ואז לחסר את הערך הנבחר). כך התקבלה תמונת המראה לערך הנבחר, אשר תואמת את ההיגדים מהסוג הראשון ומאפשרת להגיע לחישוב כללי (Groves et al., 2011).

לשם חישוב האימפקט של התוכנית, חושב אחוז השינוי בין ממוצעי התשובות לפני הפעילות לתשובות לאחר הפעילות. החישוב נעשה עבור כל היגד בנפרד (הנתון עבור כל היגד מופיע

בנספחים X-X תחת המשתנה "percent calculated". בשלב הבא חושבו שלושה ממוצעים כלליים יותר עבור כל קבוצת משתתפים: (1) אחוז הגידול ברמת הידע, (2) אחוז גידול ברמת המיומנות, (3) ואחוז הגידול ברמת העמדה. חישוב כל ממוצע כלל רק את ההיגדים שנמצא עבורם הבדל מובהק בין התשובות לפני הפעילות ואחרי הפעילות.

- נתוני המשיבים/ות על ההיגדים פולחו בשנית לפי הצלבות בין שאלוני "לפני" לשאלוני "אחרי". נתוניהם של משיבים/ות שענו על שני השאלונים מובאים גם הם לאורך הדו"ח.

תוצאות הניתוח

אנשי/נשות צוות חינוכי

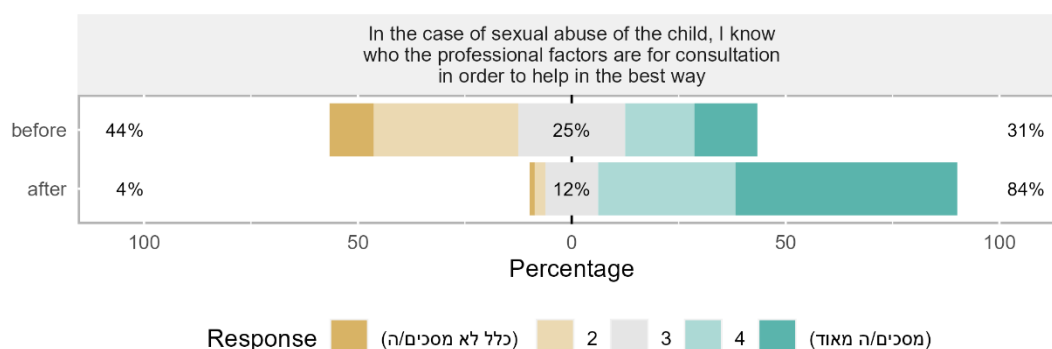
היגדים:

(לטבלה המפרטת עבור כל היגד את הממוצעים וסטיות התקן לפני ואחרי הפעילות לצד תוצאות המבחן הסטטיסטי והגידול ברמת הידע/מיומנות/עמדות, ראו נספח 3).

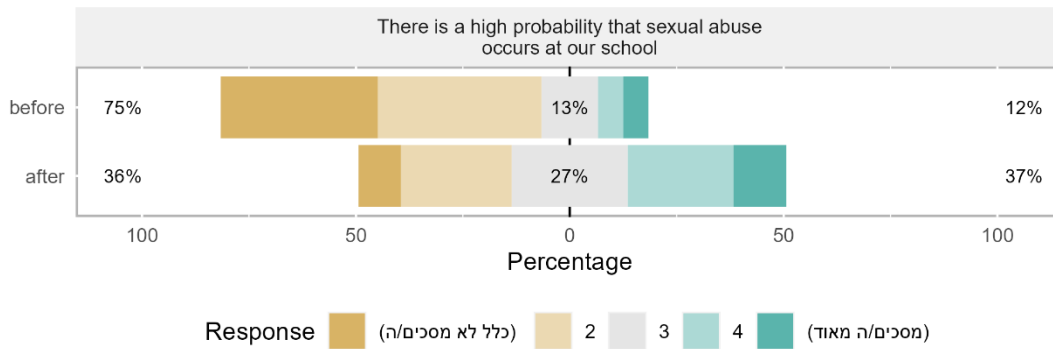
- 68 משתתפים ומשתתפות ענו על חלק זה של השאלון לפני הפעילות, ו-81 לאחר הפעילות.
- 18 מתוכם ענו על שני שאלונים – אחד לפני הפעילות ואחד לאחריה (להלן "מדגם ההצלבות של הצוות").
- עבור כלל ההיגדים, נצפה הבדל מובהק בין התשובות שהתקבלו לפני הפעילות ולאחריה

ידע

- נמצאה עלייה מובהקת ברמת הידע, כאשר אחוז הגידול הממוצע עבור כלל המדגם עומד על 30.13%. במדגם ההצלבות של הצוות השיפור בידע עומד על 77.1%.
- השיפור הגדול ביותר ניכר בידע בדבר הגורמים המקצועיים להתייעצות במקרה של חשיפת פגיעה מינית בילד/ה.

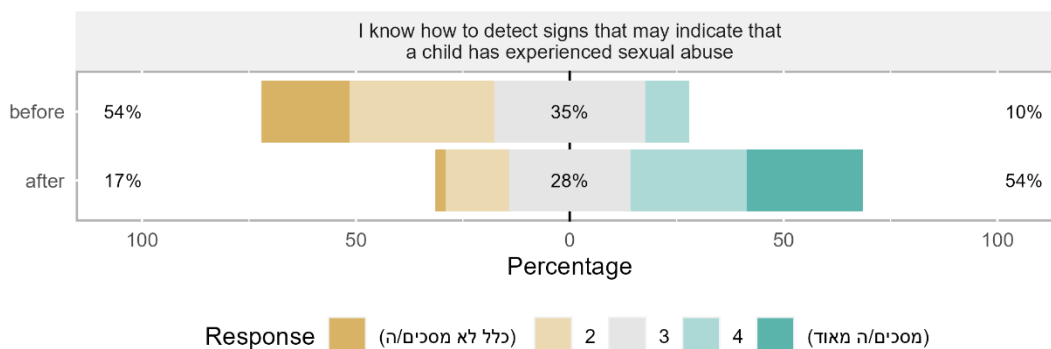
- שינוי משמעותי נוסף חל במודעות לסבירות הגבוהה להתרחשות של פגיעה מינית בילדים, וכי היא עלולה לקרות בכל בית ספר. (גידול של 47.57% לאחר הפעילות).

- שיפורים משמעותיים ומובהקים נוספים נמצאו גם בכל שאר תחומי הידע שנבחנו; **הצוות החינוכי התוודע לכך שפגיעות מיניות בילדים הן לא מנת חלקן של אוכלוסיות מוחלשות בלבד וכי הן לא קורות רק על ידי אנשים זרים לילד/ה, למד כי גם פגיעה מינית קלה עלולה להוביל למצוקה רגשית קשה, והבין שרוב הילדים/ות לא מספרים מיד כאשר הם חווים התעללות מינית.**

מיומנות

- **רמת המיומנות של הצוות החינוכי להתמודד עם נושאי פגיעה ומוגנות מינית עלתה באופן מובהק. אחוז השיפור הממוצע עומד על 44.38%. במדגם ההצלבות של הצוות השיפור עומד על 102%.**
- נמצאו אחוזי שיפור גבוהים בכלל המיומנויות הנסקרות (טווח של 31.25%-62.6%).
- היכולות שהשתפרו הן: **הבחנה בין מיניות ילדית למיניות מבוגרים, זיהוי סימנים לפגיעה מינית, יצירת מרחב המאפשר לתלמידים/ות לפנות אל המורה בנושאים רגישים ואימוץ גישה רגועה וחיובית.** בנוסף, התפיסה של הצוות החינוכי את המיומנות של הורי התלמידים הפכה חיובית יותר באופן מובהק.

לגבי חשיבות המיומנויות שמוקנות בפעילות של 'לתת פה' אמרה יועצת 2: "יש הרבה השפעה לתגובה של המבוגר. ואם מורות מרגישות שאין להן את הידע איך לטפל, אז התגובות גם – יהיו אחרות".

יועצת 1 סיפרה על ההצלחה של 'לתת פה' להכשיר את הצוות לתגובה וטיפול נכונים: "בתור אמה ואשת חינוך – באמת קיבלנו (דרכים) לדבר על זה, איך לדבר על זה, איך לשוחח עם ילדים, אילו מילים להשתמש... הם (המורים) לא היו נבוכים לפנות אלי ולדבר על זה, גם מורים שהם גברים.

נתנו להם את הכלים איך לפנות ולא לשמור את זה לעצמם. זה נושא שהוא מביך לפעמים, במיוחד במגזר הדתי... אפילו סיכמתי לעצמי את הדברים והעברתי את זה הלאה לעוד אנשים. גם בתוך המשפחה. המענה שקיבלתי הוא מאוד עמוק ורחב, והוא בכל המישורים."

בנושא המיומנויות, יועצת 3 הסבירה כי "כשאנחנו מדברים על כל העניין של מיניות צריך לדעת מתי באמת הפעמונים צריכים לצלצל. מתי זה נורמטיבי אך לא מקובל... כל הסדר הזה היה מאוד נכון. וגם איך לדבר, לנרמל דברים. כל זה עשה הבנייה ממש ברורה של הנושא. הצוות היה צמא לידע הזה. המורים שיקפו את זה שעכשיו הם יודעים איך לדבר. זה היה פרקטי ולא נשאר ברמה המידעית."

עמדות

- **לאחר הפעילות, העמדות של הצוות החינוכי כלפי העיסוק במוגנות מינית היו חיוביות יותר, באופן מובהק, מהעמדות שהפגינו טרום הפעילות של 'לתת פה'.** אחוז הגידול הממוצע עומד על 27.98%. במדגם ההצלבות של הצוות, השיפור עומד על 54.6%.

- עמדתו של הצוות לגבי התפקיד המשמעותי של המורה בקידום מוגנות ובהליך הטיפול בפגיעה מינית בתלמידים/ות הפכה חיובית יותר.

- הצוות מרגיש נוח יותר לעסוק בנושאי מוגנות בחיי היום יום וסומך יותר על ההורים בנוגע ליכולתם להתמודד עם הנושא.

יועצת 1 חיזקה זאת באומרה: "זה נושא שיש הרבה חשש לדבר עליו. אפילו הביטויים – הם ביטויים שאנשים ככה, נמנעים מלומר, במיוחד במגזר הדתי, ובאמת לשים את זה על השולחן ולדבר על זה בצורה מוגנת – זה היה מאוד משמעותי". יועצת 2 אמרה בנושא: "יש לנו צוות מגוון, הרבה מורות שבאות מהעולם החרדי, ולחלק מהן זה בכלל היה טאבו לפני כן." היא סיפרה שהעמותה בנתה יחד איתה מערכי שיעור רגישים ומותאמים לצוות וכי "זה הוכיח את עצמו... בנה (לצוות) ביטחון שהם האנשים הנכונים לעשות את זה. הם האנשים הקרובים ביותר לילד, ואפילו אם היה קל יותר שמישהו מבחוץ יבוא ויעביר סדנה מקצועית לילדים, אז הם הבינו את החשיבות שלהם". חיזוק נוסף לכך עולה מטקסטים רבים שהשאירו אנשי הצוות בסיום השאלון, לדוגמה: "נוצר שיח מרתק על שינויים בגוף ואיך לדבר בצורה מכובדת על איברים פרטיים".

- נמצא שלאחר הפעילות הצוות בטח יותר בארגוני הסיוע (רווחה, משטרה, קווי סיוע) כגורמים מטפלים בנושא.

ואכן, מתוך הממצאים האיכותניים בשאלון, עולה כי 9 מקרים הצוות הפנה ילד/ה שנפגע לגורמים נוספים כגון יועצת בית הספר, מפקחת בית הספר, קו סיוע וטיפול רגשי.

לגבי העמדה שניתן להפוך את הילד/ה למוגנים יותר בזכות כלים שקיבלו מ'לתת פה', שיתפה יועצת 2: "היה מקרה של ילדה שהלכה בערב, חזרה מחברה והתחיל להיות חושך. רכב נעצר לידה והציע לה להיכנס. אז היא צעקה 'לא!' וברחה משם, הגיעה הביתה וסיפרה להורים. כששאלו 'כל הכבוד, איך ידעת? (להתרחק ולברוח)' היא אמר 'למדנו שנה שעברה!'. אני חושבת שהסיפור הזה מאוד העצים את המורות ששמעו על זה אחר כך... שזה ממש עניין של הצלת נפשות."

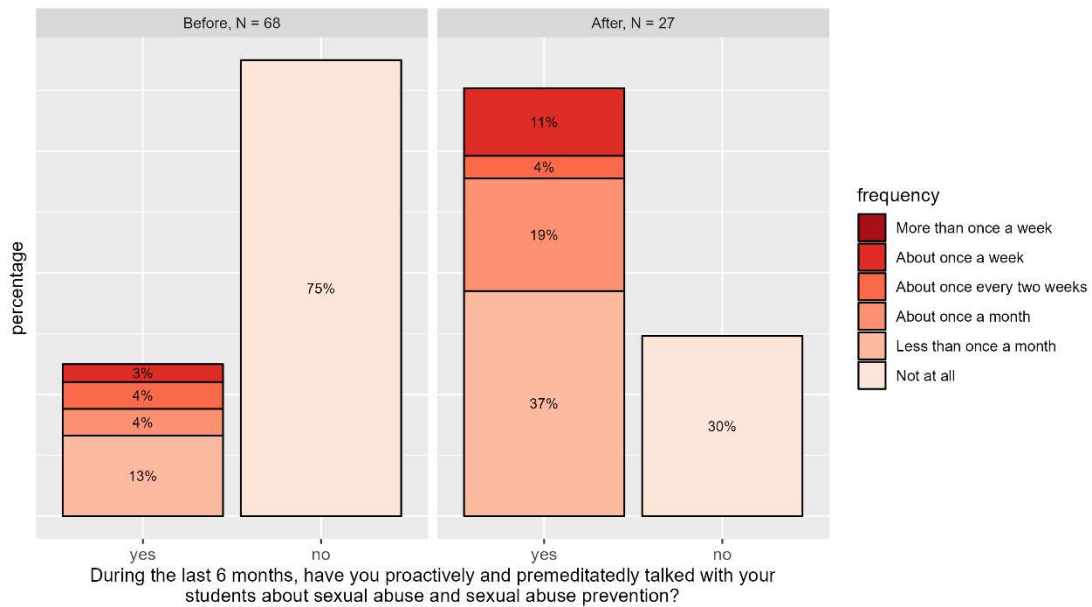
תדירות שיח ושיתוף בין מורים לתלמידים והאקלים החברתי בבית הספר:

הנתונים עבור כל שאלה מוצגים בטבלאות שבנספח 5. התפלגות התשובות עבור חמשת השאלות הראשונות מוצגות בנספח 7.

- על שאלות אלה ענו 68 אנשי/נשות צוות חינוכי טרום הפעילויות, ו27 לאחר הפעילויות (אלו שעברו 6 חודשים ומעלה מאז שהשתתפו בפעילות של 'לתת פה').
- נמצא גידול מובהק ב3 מתוך 6 השאלות בחלק זה. אלו עיקרי הדברים:

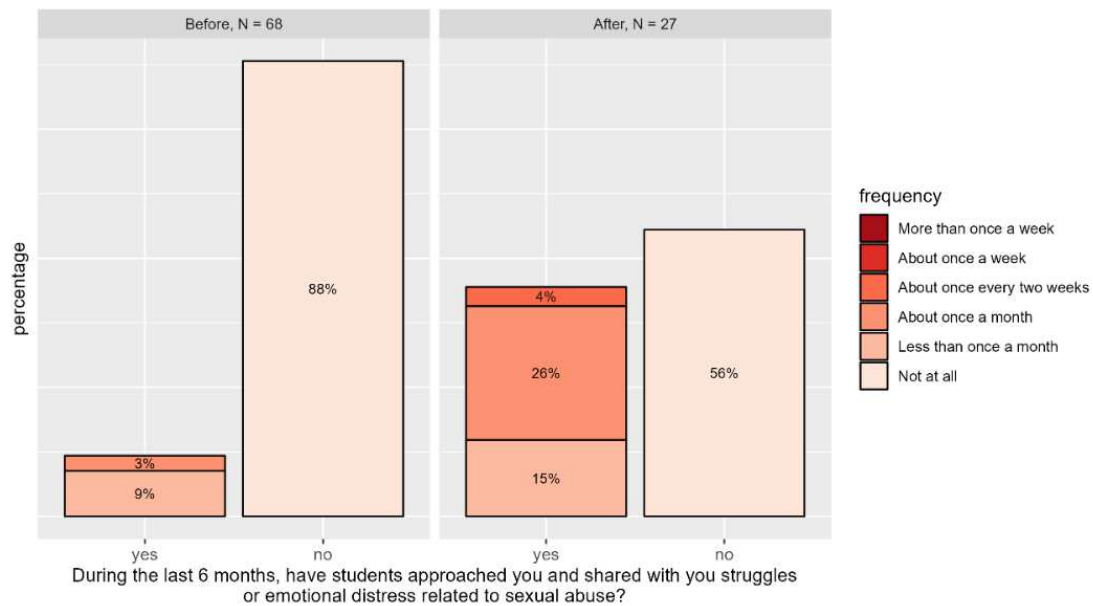
1. תדירות שיח יזום עם התלמידים על מוגנות מינית ופגיעה מינית

נמצא הבדל מובהק בין התשובות טרום הסדנה ואחריה ($P \text{ value} = 0.029$). היקף הגידול 181%.

2. תדירות שיתוף הילד את המורה במצוקות רגשיות שקשורות לפגיעה מינית

נמצא הבדל מובהק בין התשובות טרום הסדנה ואחריה – גידול של 454% ($P \text{ value} = 0.004$).

הממצאים מתחברים לדבריה של יועצת 1, שקבעה כי: " הפעילות קודם כל לימדה את הילדים לזהות מה לא תקין", ולדבריה של יועצת 3: " זה נתן לילדים תוכנית פעולה, דרך פעולה... הגביר את תחושת האונים של הילדים... האמירות האלה (שפת 'לתת פה'), המאוד ברורות, שאפשר לעשות משהו, אפשר לשנות, וזה לא לגיטימי, וזכותכם להיות מוגנים – עשה אימפקט מאוד משמעותי ". החשיבות של יצירת ביסוס השיח בין המורה לתלמיד/ה השתקפה במה ששיתפה יועצת 2: "טיפלנו בילדה שהיתה פגיעה במשפחה ואנחנו אלו שהעלנו את זה לרווחה. זה עוד יותר חיזק את הצורך וההבנה שהדבר חשוב כל כך בגילאים האלו. זה ליווה את החשיבה שלנו לגבי השיעורים שהכנו – אם זופגיעה בתוך המשפחה, אז למי כן אפשר לספר. כי לפעמים האנשים שלהם אמור להיות בטוח לספר יכולים להיות הפוגעים."

3. מספר האירועים בהם הצוות זיהה סימנים לפגיעה מינית בתלמיד/ה

בתקופה של 6 חודשים לפני הפעילות, 6 אנשי/נשות צוות זיהו סימנים לפגיעה מינית ב7 תלמידים (5 זיהו בתלמיד/ה אחד/ת, 11 ב2 תלמידים/ות). לאורך אותה תקופה לאחר הפעילות, 10 דיווחו שזיהו סימנים ב21 תלמידים/ות (6 אנשי/נשות צוות זיהו בתלמיד/ה אחד/ת, 2 בשלושה תלמידים/ות, 1 בארבע תלמידים/ות ו1 בחמש). **טרום הפעילות, רק 8% מאנשי/נשות הצוות שענו על השאלון זיהו סימנים לפגיעה מינית בתלמיד/ה, בעוד לאחר הפעילות 14% דיווחו כי זיהו מקרה של פגיעה.** כאשר מנרמלים את כמות הדיווחים לפני הפעילות (7) לגודל המדגם לפני הפעילות (68), הצפי לכמות הדיווחים עבור גודל המדגם שהתקבל לאחר הפעילות (27 אנשי/נשות צוות) הוא 2.78. **מספר הדיווחים לאחר הפעילות הוא 21 (18.22 יותר), כלומר פי 7.5 מן הצפוי!** בנוסף, לפני הפעילות, הצוות העביר את המקרים שזיהה בעיקר ליועצת (ובמקרה אחד גם לתרפיסטית). **לאחר הפעילות ניכרה הפנייה לגורמים אחרים, בנוסף ליועצת – הרווחה, טיפול רגשי, מרכז ההגנה, שירות פסיכולוגי ומגוון ארגוני סיוע.**

בנוסף, שאלה זו חשפה הבדל מובהק בין המידה שבה הצוות חש שיש בידיה את הכלים לתת מענה מקצועי לתלמיד/ה שנפגע/ה לפני ואחרי הפעילות (בסרגל 1-10, ממוצע לפני: 2.67, ממוצע אחרי: 8.3, P value < 0.001).

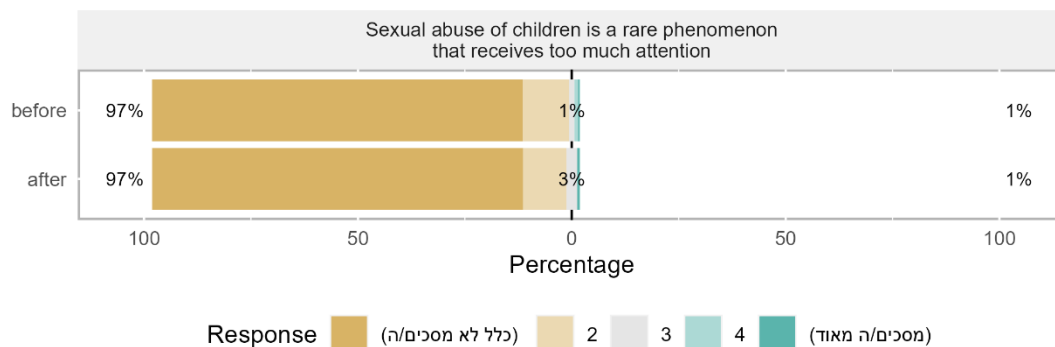
הורים

היגדים:

- (לטבלה המפרטת עבור כל היגד את הממוצעים וסטיות התקן לפני ואחרי הפעילות לצד תוצאות המבחן הסטטיסטי והגידול ברמת הידע/מיומנות/עמדות, ראו נספח 4).
- 239 משתתפים ומשתתפות ענו על חלק זה של השאלון לפני הפעילות, ו158 לאחר הפעילות.
- 46 מתוכם ענו על שני שאלונים – אחד לפני הפעילות ואחד לאחריה (להלן "מדגם ההצלבות של ההורים").
- עבור רוב ההיגדים (15 מתוך 23), נצפה שיפור מובהק

ידע

- נמצא גידול מובהק ברמת הידע של ההורים 5 מתוך 8 ההיגדים המתייחסים לידע
- אחוז הגידול הממוצע בהיגדים בהם חלה עלייה מובהקת עומד על 10.02%. במדגם של 46 ההורים ששאלוניהם הוצלבו, השיפור עומד על 14.3%.
- בדומה לתהליך שעברו הצוות החינוכי, גם אצל ההורים השיפור הגדול ביותר ניכר בידע בדבר הגורמים המקצועיים להתייעצות במקרה של חשיפת פגיעה מינית בילד/ה. (גידול של 23.03% בהסכמה עם ההיגד, ממוצע לפני: 3.2, ממוצע אחרי: 3.94).
- גם במקרה של ההורים חל שינוי משמעותי במודעות לסבירות הגבוהה להתרחשות של פגיעה מינית בילדים, ובהבנה כי רוב הילדים לא יספרו מיד על שחוו התעללות מינית.
- אפקט תקרה (רוב תשובות קרובות לקיצון הגבוה של הסולם) ואפקט רצפה (רוב התשובות קרובות לקיצון הנמוך של הסולם) נצפו עבור שלושת ההיגדים בהם לא נמצא הבדל מובהק בין התשובות לפני ואחרי הפעילות.

מיומנות

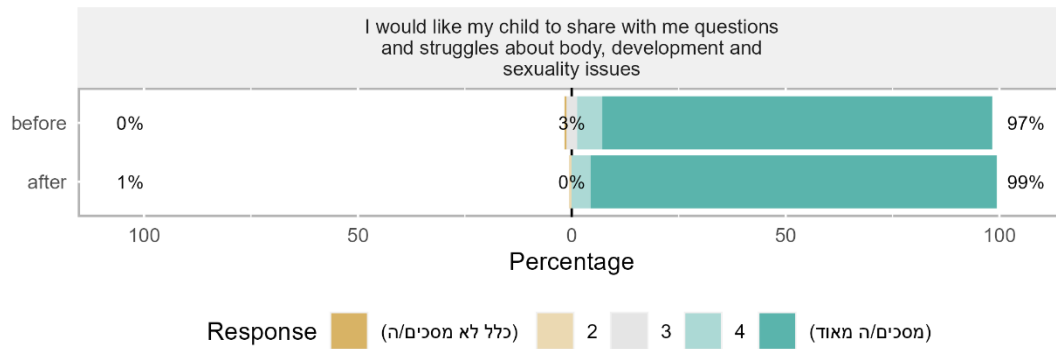
- רמת המיומנות של ההורים להתמודד עם נושאים של פגיעה ומוגנות מינית היתה גבוהה באופן מובהק לפי 5 מתוך 7 ההיגדים הנוגעים למיומנות.
- אחוז השיפור הממוצע בהיגדים המובהקים עומד על 15.66%. במדגם ההצלבות של ההורים, השיפור עומד על 20.8%.
- השיפור הנרחב ביותר נצפה עבור תפיסת ההורים את יכולתם לזהות סימנים לכך שילד חווה פגיעה מינית (26.38%). שיפור משמעותי נוסף הוא ביכולתם להבדיל בין התנהגויות של מיניות

ילדית בריאה ונורמטיבית לבין התנהגויות העלולות לנבוע מפגיעה מינית או מחשיפה לתוכן פוגעני או לא מותאם – ולפעול בהתאם (17.82%).

- שיפור קטן יותר, אך עדיין מובהק, נצפה בתפיסת ההורים את יכולותיהם להישאר רגועים אל מול שאלות הנוגעות בנושאים מיניים ופגיעה מינית בילדים.
- הרבה הורים העידו, גם טרום הפעילות וגם לאחריה, כי אם ילדם יחשוף בפניהם פגיעה, הם קודם כל ישמחו שסיפר. בנוסף, ההורים היו ונשארו בטוחים שיצרו מרחב המאפשר לילדיהם לגשת אליהם באופן ספונטני ולשתף בנושאי גוף ומיניות.
- לגבי כך אמרה יועצת 2 – " חוץ מהצוות שהיה צריך את המידע, זה היה נכון שגם ההורים ישמעו. כי בעצם, כל הרעיון של 'לתת פה' זה לאפשר לילד לדבר. אין לנו דרך תמיד להגן עליהם. ואז ברגע שהם יודעים שיש למי לפנות – זה גם שומר עליהם. ראינו שזה תהליך נכון בשביל הגילאים האלו".
- הדבר אושש במשובי ההורים, שביטאו מסקנות דוגמת: " אפשר לעשות המון בשביל להימנע מהרוע, וגם אם חלילה קרה - אפשר לטפל!".

עמדות

- **עמדות ההורים כלפי העיסוק במוגנות מינית היו חיוביות יותר מהעמדות שהפגינו טרום הפעילות של 'לתת פה'. 5 מתוך 8 היגדים השיפור הינו מובהק.**
- אחוז הגידול הממוצע עבור ההיגדים המובהקים עומד על 9.52% במדגם השיפור עומד על 20.5%.
- עמדתם של ההורים השתפרה באופן מובהק בנוגע לנושאים רבים, ביניהם: המידה שבה יש לחשוך ולבחון לעומק שיתוף של ילד/ה לגבי פגיעה מינית, מידת הביטחון בארגוני סיוע, נכונות לחשיפה מותאמת של ילדים בגילאי בית ספר יסודי לתכנים של מוגנות מינית ויכולתם של המורים בבית הספר לנהל ברוגע מקרים של פגיעה מינית.
- יועצת 3 סיפרה על התהליך שעברו ההורים בעקבות הפעילויות: " אני הרגשתי שזה פותח להורים הרבה נושאים מאוד חשובים וגם מעורר דאגות, שאלות וכל מיני... אני זוכרת שאנשים חיכו לדבר עם שניאור (המנחה). חסר איזה מקום שאחרי זה אפשר לשלוח שאלות. ראיתי שהם רוצים לפתוח קו חם, אז מבחינתי זה דבר מאוד מבורך ונחוץ, כי אי אפשר לדעת מתי הדבר הזה יעלה. דווקא אחרי זה ההורים היו צריכים את המענה הפרטני יותר."
- אפקט תקרה משמעותי ביותר נצפה עבור ההיגד " I would like my child to share with me " עם ממוצע של 4.87 עוד לפני הפעילות, וממוצע של 4.94 לאחר הפעילות. האפקט ניכר גם עבור המדגם של 46 ההורים ששאלוניהם הוצלבו.

תדירות שיח ושיתוף בין הורים לילדים והאקלים החברתי בכיתה של הילד/ה:

הממוצעים לפני ואחרי הפעילות מוצגים בטבלה שבנספח 6. את התפלגויות התשובות לשאלות ניתן למצוא תחת נספח 8.

- על שאלות אלה ענו 239 הורים טרום הפעילויות, 431 לאחר הפעילויות.
- באף אחת מן השאלות בחלק זה לא נמצאה עליה מובהקת בתדירות המדווחת על ידי ההורים.
- נראה כי הורים נטו לדווח שבחצי השנה האחרונה כלל לא יצרו שיחה ספונטנית או יזומה עם ילדיהם על מוגנות/פגיעה מינית, ושילדם כלל לא שיתף אותם במצוקות רגשיות מכל סוג. דבר דומה קרה גם עבור השאלה הסוקרת התנהגויות לא מותאמות בבית הספר. עם זאת, לא נמצאו הבדלים מובהקים גם עבור ניתוח שמשמיט את התשובה "כלל לא".
- מספר האירועים בהם ההורים זיהו סימנים לפגיעה מינית בילדם/ילדתם לפני הפעילות היה 2, ולאחר הפעילות אף הורה לא דיווח כי זיהה סימנים אצל הילד/ה.

אל מול חוסר הממצאים מהשאלות עצמן, משובי ההורים לאחר הפעילות מציירים תמונה שונה. ההורים נטו לכתוב שהסדנה ציידה אותם בכלים יישומיים לשיח יזום אותו הם מתכוונים לנהל בבית. כמה דוגמאות לדיווחים אלו בתשובה לשאלה "עם אילו כלים/תובנות יצאת?":

"גיליתי שהגיע הזמן לשוחח עם בני על כמה נושאים, ועזר עם גישה לשיחה איתם."
 "יצירת שיח יזום מגיל הרך. איך להגיע אסוף במקרה של פגיעה. איך לגשת לילד שאולי עבר פגיעה."

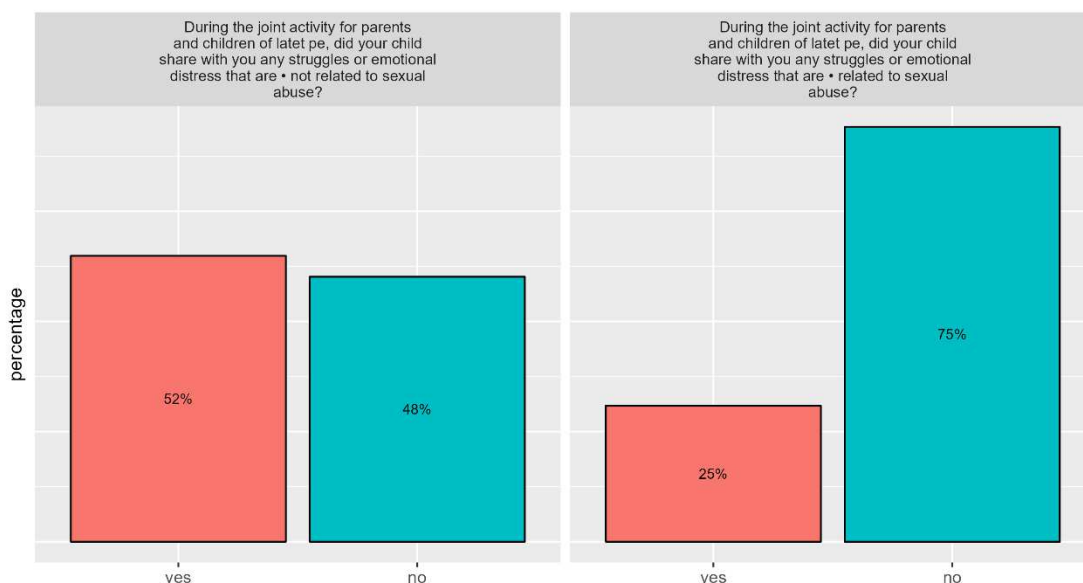
"הפשטות בשיח עם הילדים. עידוד שיתוף ושיח רגשי."
 "לעודד תרבות של שיתוף הדדי בבית בין הורים לילדים, ושכשילד שואל שאלות שמביכות אותנו לומר לו שאנחנו שמחים שהוא שואל..."

"לדבר יותר עם הילדים על מה שהם רואים."
 "לנצל הזדמנויות לשיח, שיח מקשיב ומעצים"

הסדנה המשותפת להורים וילדים:

ההורים נשאלו שתי שאלות לגבי המידה בה ילדם/ילדתם שיתפו אותם במצוקות רגשיות הקשורות/לא קשורות לפגיעה מינית. (כל שאלה עומדת בפני עצמה ולא ניתנת להשוואה לאחרת. בנוסף השאלה נשאלה רק פעם אחת ולכן אין השוואה בין תשובות לפני-אחרי הפעילות)

- מהתשובות עולה כי אחוז בלתי מבוטל מהילדים בחר לשתף את ההורה במצוקות (52% שיתפו במצוקות רגשיות שאינן קשורות לפגיעה מינית, ו-25% במצוקות שקשורות לפגיעה מינית).

בהתאם לכך, תוצאות השאלון מכילות **50 שיתופים מילוליים** של הורים לגבי שיח מצד הילדים אשר התעורר במהלך הפעילות של 'לתת פה' ובעקבותיה. הנה כמה דוגמאות:

" בעבר ילד אחר אמר לו להוריד מכנסיים, הוא שיתף אותי עוד יותר כעת ומסתבר שעדיין יש קושי רגשי ואפילו פחד מנושאים של איברים פרטיים. תודה רבה"

" בעקבות הפעילות נוצר שיח פתוח יותר והוא שאל אותי שאלות על מילים גסות שאומרים בכיתה"

" בתי שאלה אותי שאלות רבות, היה מורגש שהנושא מעסיק אותה, ולבסוף שיתפה בכך שילדים צחקו עליה ועל חברותיה בשירותים"

" הפעילות גרמה לפתיחות רבה על התפתחות (לרבות מינית, באופן מותאם לציבור תורני) ומצבים חברתיים מורכבים."

" חשוב לי ממש לשתף שהילד שיתף בחוויה לא נעימה שהתרחשה בין בני דודים. הוא התקשה לספר ובזכות הסדנה הצלחתי להבין ממנו את הסיפור והבנתי גם עם מי להתייעץ כדי לטפל"

יועצת 3 על הסדנה המשותפת להורים וילדים/ות: "היה ממש שיח שההורים חוו אותו מעט שונה ממה שהולך אצלם בבית. זה אפשר להם לעשות משהו שלא דווקא אתה מצליח לעשות בשוטף. זה נותן לך את ה"איך לעשות", נותן לך שאלות מכוונות. נותן אפיון של שיח, של חשיבה מסוימת ואז אתה לא נשאר ב"אוקי, אני צריך לדבר עם הילד שלי על מין. אבל מה אני אומר לו?"

היועצות, שמגיעות ממגזרים שונים בחברה הישראלית, נשאלו לגבי התאמה תרבותית של הפעילות אל בית הספר שלהן, וציינו **שהפעילות היתה רגישה ומתאימה לאוכלוסייה:**

יועצת 2: "היתה התאמה לרוח הבית ספר בהחלט... אני מצאתי את עצמי מאוד נפעמת מכל מפגש, אם זה בערב הורים, אם זה במליאות מורים, אם זה בהצגה. מבחינתי זה היה מודל, תוכנית מאוד מקצועית מכל הבחינות"

יועצת 3: "הגיעו אלינו מדריכים מהמגזר הדתי ואנחנו מגזר חילוני, אפילו סופר-ליברלי ברמה מסוימת. אבל האמת שזה היה בסדר. מצד שני, זה היה יותר "ממונן"... וזה כנראה יתרון של לבוא מהמגזר הדתי. הרגשנו ששניאור (המנחה) יודע לשים את האצבע על ההבדלים התרבותיים."

הערכת עלות-אפקטיביות של הפרויקט

סיכום העלויות

העלות השנתית הנדרשת להפעלת התוכנית לגילאי יסודי של 'לתת פה' היא \$492,165. סכום זה מגלם את כלל העלויות הכלכליות של העמותה, ומורכב מתחשיב עלויות אדמיניסטרציה (\$263,372), גיוס ושיווק (Targeting) (\$3,767), הכשרת צוותים (\$23,345), עלויות הרצת התוכנית בפועל (\$187,180) והוצאות נסיעות (\$14,500). התוכנית הועברה ב-856 כיתות לאורך השנה, ומכאן שהעלות פר כיתה היא \$574, והעלות פר ילד/ה היא \$19.2.

על ידי הקניית ידע, מיומנויות ועמדות חיוביות למשתתפיה, התוכנית של 'לתת פה' הביאה ילדים/ות לשתף מבוגרים/ות בהתמודדויות ומצוקות רגשיות פי 4.5 יותר, והכשירה את הצוות לזהות פי 7.5 יותר סימנים לפגיעה מינית מאשר היו מסוגלים לזהות טרום הפעילות. בנרמול לשנה, פוטנציאל זיהוי הסימנים לפגיעה מינית לפני הפעילות היה 0.2 מקרים פר איש/אשת צוות בשנה (חישוב המבוסס על 7 מקרים שדווחו על ידי 68 משתתפים/ות לאורך תקופה של 6 חודשים), בעוד פוטנציאל הזיהוי לאחר הפעילות שווה 1.55 מקרים פר איש/אשת צוות בשנה (לפי 21 מקרים שדווחו על ידי 27 משתתפים/ות לאורך 6 חודשים).

בזכות פעילותה של 'לתת פה', כל אחד מאנשי/נשות הצוות מסוגל לזהות בממוצע עוד 1.35 מקרה בשנה. תחת ההנחה הצנועה שבכל כיתה 'לתת פה' מכשירה איש/אשת צוות אחד/ת, לפי 856 כיתות מדובר על גילוי בשלב מוקדם, מניעה של החמרה ומתן תגובה הולמת עבור 1155.6 מקרי פגיעה נוספים בשנת פעילות.

האפקט פר דולר של 'לתת פה' הוא טיפול/מניעה של 0.00235 מקרים של פגיעה מינית בהשקעת \$1.

חסכון למשק

המשרד לביטחון פנים הישראלי (2011) העריך את העלויות הממשלתיות בגין עבירות פגיעה מינית בילדות ב-\$11,000 (ש"ח 39,000) למקרה לשנה. בארצות הברית, הערכות אלו-עומדות על \$100,000-\$150,000 לנפגעת לשנה, והפער נובע מכך החישוב הישראלי לא מביא בחשבון השלכות כלכליות רבות, ביניהן הפן הכלכלי של הסבל ואובדן איכות החיים של הנפגעת. ההשלכות הכלכליות של פגיעה בתפקוד של האדם הבוגר הן רלוונטיות ביותר בתחום הפגיעות המיניות בילדות, ובהתאם לך, ישנם מדדים מהימנים ומקובלים בספרות שאומדים זאת:

- **ירידה באיכות החיים** – נמדדת באמצעות Quality-Adjusted Life Years (QALY) ומתייחסת אל The costs of Health-related quality of life losses. במקרה של פגיעה מינית בילדות, מחקרים מצאו ירידה של 1.173 QALY עבור נשים, ו-1.113 QALY עבור גברים (Corso et al., 2008), אשר מתורגמת להפסד של \$41,001 עבור נשים ו-\$38,904 עבור גברים במהלך כל תקופת החיים (Letourneau et al., 2018).

- **אובדן פרודוקטיביות** – אובדן פוטנציאלי של הכנסות. נמצא כי נשים אשר היו קורבן לפגיעה מינית בילדותן הרוויחו 20.3% פחות מנשים שלא עברו פגיעה מינית בילדותן (החישוב המקביל עבור גברים לא קיים בשל מחסור הנתונים). ירידה זו שווה ל\$223,581 עבור מי שנפגעו סביב גיל 11 (Letourneau et al., 2018). בחלוקה לתוחלת החיים הממוצעת לנשים (81 שנים), מדובר על \$2,760 בשנה.
- **עלויות פגיעה/אלימות** – לפגיעה מינית בילדות מקושר סיכוי מוגבר לפעילות פלילית (Currie & Tekin, 2012). ההוצאה הממוצעת המקושרת עם פשעים אלו היא \$774 (עבירת תקיפה, \$909 לפריצה, ו\$23 לגניבה) עבור כל קורבן של פגיעה מינית בילדות.

אם כן, עלות הפגיעה המינית בישראל, בחישוב המוגבל למדדים הקיימים כיום בספרות, היא:

$$55,535\$ = 774\$ + 2,760\$ + 41,001\$ + 11,000\$ \text{ לנפגעת}$$

$$50,678\$ = 774\$ + 38,904\$ + 11,000\$ \text{ לנפגע}$$

עלות ממוצעת: \$53,106.5

כאשר פעילות לתת פה מונעת 1155.6 מקרים או מביאה לחשיפתם בשלב מוקדם ולטיפול ראוי, נתח גדול מן העלות הכלכלית של הפגיעות הללו נחסך. ליתר דיוק, בהשקעה של \$492,165 להפעלת התוכנית בשנה, ישנו פוטנציאל חיסכון של \$61,369,871. אם כן, על כל דולר שיושקע ב'לתת פה', יחסכו \$652.8 למדינה ולמשפחת הנפגעת/ת.

כלל ממצאי המחקר יחד משרטטים תמונה ברורה: מעבר להיותה בעיה חברתית חמורה, פגיעה מינית בילדים היא תופעה יקרה. המחקר מוכיח, מעל לכל ספק, שניתן לשנות מציאות זו ובכך להביא לחיסכון של משאבים רבים למשק כולו.

מגבלות המחקר

מטרת המחקר הייתה לבצע הערכה מקיפה לתוכנית לגילאי יסודי של 'לתת פה'. במהלך כל שלבי המחקר עמדו בפני צוות המחקר אתגרים ומגבלות, אשר הכתיבו את רוחב המחקר ועיצובו:

אומדן מדויק לכמות המקרים שנמנעו:

בלב החזון של 'לתת פה' עומדת מניעת הפגיעה מינית בזכות כישורי הילד/ה לזהות מצבים מבלבלים ולהגיב אליהם בהתאם. במחקר זה, כמו במחקרים רבים אחרים בספרות, לא התאפשרה מדידה ישירה ומהימנה של היקף הפגיעות שנמנעו. במקום זאת, המדידה התרכזת בכישורים שתאורטית ומחקרית הוכחו כמקדמים מוגנות ומונעים פגיעות. מחקר זהיר ומדגמי, בשיתוף הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, יהיה בעל פוטנציאל למדוד ישירות את היקף המניעה.

חקירת הילדים/ות:

אחת ממטרות העל של עמותת 'לתת פה' היא להפוך את המבוגר המיטיב לכתובת כדאית לשיתוף בנושאי מיניות ופגיעה מינית עבור הילד/ה. במחקר זה התאפשרה בחינה של האפקט החשוב על הילד/ה רק באופן עקיף, דרך מעגל המבוגרים הסובבים את הילד/ה ואשר השתתפו בפעילות. חקירה ישירה של הילדים/ות (שאלון המועבר לילד עצמו או ראיון עם ילדים) לא אושרה במסגרת מחקר זה, ולכן ההסקה לגבי השינוי שהתחולל בקרב הילדים נעשתה דרך המעגל השני – הדיווח

של ההורים והצוות החינוכי על התנהגות הילד/ה. אופי מחקר זה יכול לסבול מהטיות הקשורות לתפיסה ולפרשנות של הגורם המדווח את העמדות, היכולות והכוונות של הילד/ה. על מנת להתמודד עם המגבלה, נוסחו שאלות שמבקשות מהמבוגר/ת לדווח באופן כמותי ויבש על השינוי שהתחולל בהתנהגות הילד/ה (למשל לדווח על מספר הפעמים בחודש בהם ילדים/ות שיתפו אותם באירועים).

השוואה בין מדגמי ההורים:

ההבדל בין גדלי המדגם של ההורים לפני ואחרי הפעילות הקשה על השוואה סטטיסטית טובה בין השאלונים. יתר על כן, הורים נטו לסמן את התדירות הנמוכה ביותר עבור האירועים הנחקרים בששת החודשים האחרונים. יתכן כי ישנו צורך לדגום מספר רב של הורים בכדי לאתר את אלו שמדווחים על התדירויות הבינוניות והגבוהות, וזו הסיבה שהשאלונים המועטים יחסית שהתקבלו מהורים לאחר הפעילות הציגו שונות תשובות נמוכה משל השאלונים של ההורים לפני הפעילות, שהיו רבים יותר ומגוונים. האתגרים באיסוף מדגם גדול של הורים נבעו מאופי הקהילה של ההורים, אשר רבים מהם לא עושים שימוש בטכנולוגיה כמו וואטסאפ ולכן הינה קשה וגיוס.

השוואה בין מגזרים:

בשל גודל המדגם (מדגם אנשי צוות מצומצם ומדגם הורים לא מאוזן) לא התאפשרו השוואות בפילוח מגזרי. הדבר חסר לאור כך שהעמותה מנהלת תהליכים עמוקים של התאמת הפעילויות לאוכלוסייה ולמגזר, לכן בכוחן של תובנות בפילוח מגזרי לייעל את פעילות העמותה.

עיצוב המחקר – השוואות תוך-נבדקיות קבוצות ביקורת ואופן הדגימה:

מתוך הרצון לדגום מגוון בתי ספר מחקר זה הוא בעל מדגם רחב ומגוון. הדבר הוביל להשוואה של תשובות לפני הפעילות של נבדקים מסוימים לתשובות אחרי הפעילות של נבדקים אחרים, השוואה שתוקפה אינה הגבוה ביותר, שכן "רעשי רקע" (הבדלים אינדיבידואליים בין המשתתפים/ות) משפיעים גם הם על האפקט. במחקר זה לא התאפשרה דגימה רחבה יותר ולאורך זמן ארוך יותר, אך ייתכן שבניית מדגם בו כל משתתף ענה על שני השאלונים (השוואה תוך-נבדקית) היה מדויק יותר. עוד כדי לשלול הסברים חלופיים, נכון היה לכוון קבוצת ביקורת בה משתתפים/ות עונים/ות על שני שאלונים ללא כל פעילות ביניהם, וכן לוודא כי המדגמים מייצגים את כלל האוכלוסייה הנחקרת ולא רק את המשתתפים/ות בעלי המוטיבציה הגבוהה שניאותו להשתתף במחקר בשל רוח התנדבותם.

הצעות למחקרי המשך

ראשית, ישנו צורך במחקר ישיר על הילדים שהשתתפו בתוכנית, אשר יאפשר פילוח על פי מגזר, השוואות תוך-נבדקיות, וקבוצות ביקורת נוספות (כפי שהוסבר לעיל). בנוסף, יש לבצע **מחקר אורך**, אשר יעריך את יציבות התוצאות לאורך זמן ויבחן צורך של ריענון החומר – ישנו בסיס מחקרי המשרטט צורך לרענן את החומר הנלמד בתוכניות מוגנות מינית באמצעות תוכניות ריענון קצרות (Wurtele et al., 2008). יש הממליצים לרענן את החומר בכל שנה (Hébert et al., 2001; Walsh et al., 2018). יהיה נכון לבחון מהי התקופה הקריטית עבור תכני הפעילות של 'לתת פה'.

סיכום ומסקנות

- הצוות החינוכי וההורים נתרמו רבות בכלל האספקטים בהן נוגעת התוכנית, ובעיקר מבחינת פיתוח מיומנויות של שיח מיטיב, זיהוי וטיפול באירועי מוגנות ופגיעה מינית.
- תדירות השיח שיזמו המחנכים/ות עלתה, כמו גם תדירות השיתוף של התלמידים/ות את הצוות החינוכי בנושאי מוגנות ופגיעה מינית ובמצוקות רגשיות אחרות. בנוסף, הצוות החינוכי זיהה פי 7.5 יותר מקרים של פגיעה מינית בתלמידים/ות, ובזכות הפעילות היו בידיו הכלים להגיש מענה מקצועי לתלמיד/ה שנפגע/ה.
- הפעילות המשותפת להורים וילדים עוררה שיח ופתיחות רגשית בין ההורה לילד/ה. בעקבות זאת 25% מהילדים שיתפו את הוריהם במצוקות הקשורות לפגיעה מינית שלא חשפו קודם לכן.
- בשאלון עצמו, ההורים דיווחו על מספר מועט של אירועי שיח עם ילדיהם. עם זאת, תגובות טקסט בתוך השאלון ומאות משובים שכתבו הורים עסקו ברצון גדול ובכוונה עמוקה ליצור תקשורת נוסח 'לתת פה' בתוך הבית.
- הסדנה נתפסה כקלילה ומרגיעה ובכך הפכה נושא שמעורר חשש וחרדה למרתק, מכובד ומשמעותי.
- שפת 'לתת פה' באה לידי ביטוי רחב ובולט בטקסטים שבשאלון, בראיונות ובמשובים.
- הסדנה המשותפת להורים וילדים עודדה מקרים רבים של תקשורת ראשונית, ייחודית ופתוחה בין הצדדים.
- הפעילויות נתנו מענה מותאם לכלל המגזרים בהן הועברו

תוצאות המחקר מספרות כי התוכנית החינוכית של 'לתת פה' השיגה את מטרותיה. המשתתפים דיווחו על חוויה של למידה עמוקה, ערכית ופרקטית של נושא המוגנות והפגיעה המינית בילדים. מן המחקר עולות עדויות לביסוס שיח בריא, חיובי ופשוט בין מבוגרים לילדים בנושא המורכב של מיניות ופגיעות מיניות. התוכנית חוללה שינוי בתפיסות ובעמדות של המשתתפים/ות, וזאת בזמן שהמשתתפים/ות חווים את גישת 'לתת פה' כחיובית ולא מאיימת, וכרגישה ומותאמת תרבותית לכל מגזר.

נכון להיום, העמותה ביססה את מעמדה כמובילה בתחום המוגנות המינית בקרב מאות בתי ספר בישראל. פניה של העמותה כעת להרחבת האימפקט שלה דרך הגעה לקהלים חדשים ויצירת נגישות לתכניה עבור הקהל הרחב. 'לתת פה' שואפת ופועלת להכרה לאומית ובין-לאומית, ולהטמעת השפה הערכית שלה בכל תהליך חינוכי בנושא המוגנות המינית. 'לתת פה' זקוקה למימון נוסף להנעה ולקיום מגוון תהליכי התרחבות, חלקם מעניקים הגדלת אימפקט באופן מידי, וחלקם בנויים כתהליכי אורך מורכבים יותר אך מביטיחים לא פחות.

ביבליוגרפיה

- גל, ג., לבב, י., וגרוס, ר. (2010). התעללות בילדים: שכיחות והשלכות ארוכות טווח – ממצאים מסקר בריאות הנפש הלאומי. *חברה ורווחה, ל (3-4)*, 359-376.
- דו"ח הוועדה הציבורית לשינוי מדיניות ביחד לפגיעה מינית בתקופת הילדות, 2021, מכון חרוב.
- זלצברג, ש' (2014). שתיקת הגברים: על דיווח ותת דיווח של גברים חרדים שחוו פגיעה מינית. בתוך: י. וילצ'יק-אביעד, י. מזא"ה (עורכים), אלימות אילמת – גברים כקורבנות (131-146). אריא: אוניברסיטת אריאל שבשומרון.
- מזא"ה, י., אביעד, י. (2016). חשיבותן של תוכניות מודעות לפגיעות מיניות במסגרת בתי הספר. *מכון המחקר למשפחה, שוויון ומשפט*.
- פרידמן, מ. (2006). לאסוף את השברים. *זמן רפואה, 23*, 24-31.
- קאי צדוק, א. (2016). קידום מיניות בריאה ומניעת פגיעות מיניות בקרב מתבגרים/ות וצעירים/ות: סקירת ספרות. המחלקה לעבודה סוציאלית במרכז האקדמי רופין.
- Bowlus, A., McKenna, K., Day, T., & Wright, D. (2003). *The economic costs and consequences of child abuse in Canada*.
- Butchart, A., Garcia-Moreno, C., & Mikton, C. (2010). Preventing intimate partner and sexual violence against women: taking action and generating evidence. *Geneva: World Health Organization*, 301–357.
- Corso, P. S., Edwards, V. J., Fang, X., & Mercy, J. A. (2008). Health-related quality of life among adults who experienced maltreatment during childhood. *American Journal of Public Health, 98(6)*, 1094–1100.
- Currie, J., & Tekin, E. (2012). Understanding the cycle childhood maltreatment and future crime. *Journal of Human Resources, 47(2)*, 509–549.
- Flett, R. A., Kazantzis, N., Long, N. R., MacDonald, C., Millar, M., Clark, B., Edwards, H., & Petrik, A. M. (2012). The impact of childhood sexual abuse on psychological distress among women in New Zealand. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing, 25(1)*, 25–32.
- Gries, L. T., Goh, D. S., Andrews, M. B., Gilbert, J., Praver, F., & Stelzer, D. N. (2000). Positive reaction to disclosure and recovery from child sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse, 9(1)*, 29–51.
- Groves, R. M., Fowler Jr, F. J., Couper, M. P., Lepkowski, J. M., Singer, E.,

- & Tourangeau, R. (2011). *Survey methodology*. John Wiley & Sons.
- Hébert, M., Lavoie, F., Piché, C., & Poitras, M. (2001). Proximate effects of a child sexual abuse prevention program in elementary school children☆☆. *Child Abuse & Neglect, 25*(4), 505–522.
- Heise, L. L. (1998). Violence against women: An integrated, ecological framework. *Violence against Women, 4*(3), 262–290.
- Kenny, M. C. (2010). Child sexual abuse education with ethnically diverse families: A preliminary analysis. *Children and Youth Services Review, 32*(7), 981–989.
- Kogan, S. M. (2005). The role of disclosing child sexual abuse on adolescent adjustment and revictimization. *Journal of Child Sexual Abuse, 14*(2), 25–47.
- Letourneau, E. J., Brown, D. S., Fang, X., Hassan, A., & Mercy, J. A. (2018). The economic burden of child sexual abuse in the United States. *Child Abuse & Neglect, 79*, 413–422.
- MacMillan, H. L., Fleming, J. E., Streiner, D. L., Lin, E., Boyle, M. H., Jamieson, E., Duku, E. K., Walsh, C. A., Wong, M. Y.-Y., & Beardslee, W. R. (2001). Childhood abuse and lifetime psychopathology in a community sample. *American Journal of Psychiatry, 158*(11), 1878–1883.
- Molnar, B. E., Buka, S. L., & Kessler, R. C. (2001). Child sexual abuse and subsequent psychopathology: results from the National Comorbidity Survey. *American Journal of Public Health, 91*(5), 753.
- Pulido, M. L., Dauber, S., Tully, B. A., Hamilton, P., Smith, M. J., & Freeman, K. (2015). Knowledge gains following a child sexual abuse prevention program among urban students: A cluster-randomized evaluation. *American Journal of Public Health, 105*(7), 1344–1350.
- Smothers, M. K., & Smothers, D. B. (2011). A sexual assault primary prevention model with diverse urban youth. *Journal of Child Sexual Abuse, 20*(6), 708–727.
- Walsh, K., Berthelsen, D., Nicholson, J. M., Brandon, L., Stevens, J., & Rachele, J. N. (2013). Child sexual abuse prevention education: A review of school policy and curriculum provision in Australia. *Oxford*

Review of Education, 39(5), 649–680.

- Walsh, K., Zwi, K., Woolfenden, S., & Shlonsky, A. (2018). School-based education programs for the prevention of child sexual abuse: A Cochrane systematic review and meta-analysis. *Research on Social Work Practice, 28(1), 33–55.*
- Wurtele, S. K., Moreno, T., & Kenny, M. C. (2008). Evaluation of a sexual abuse prevention workshop for parents of young children. *Journal of Child & Adolescent Trauma, 1, 331–340.*

נספחים

❖ טפסי השאלונים וטבלת העלויות מצורפים נקבצים נפרדים לדו"ח זה.

נספח 1 – רשימת בתי הספר והמשיבים/ות לפי קבוצות

teachers_after	teachers_before	parents_after	parents_before	names
NA	NA	28	8	אורים
1	1	8	2	איתן
3	3	6	13	ארנונה
	3	3	14	בית ספר השלום
4	5	7	34	בן גוריון
		1	1	גבולות
		4	5	גורדון
10	12	4	23	דרויאנוב
		1	2	חיקהטבע
			1	כפר חסידים
		5	2	לאה גולדברג
		7	22	מורשה בנות
	1	4	18	משואה
1	3	4	7	נעם בנים ירושלים
		15	38	עמיחי
2	2	7	4	פולה בן גוריון
1		23	38	פרנקל
			1	קבוצת יבנה
		6	6	שדות אשכול
1		6		אוולינה דה רוטשילד
2		3		גוננים
		1		גן יער
		1		גן סיגלון
2		1		דוגמא
1		1		הר נוף
		1		יופי טופי
		1		מבשרת בנימינה

		1		מבשרת ברוך חדרה
		1		מנשה אלישר
		1		מספר בתי ספר
		1		נחלת צבי בנים
		2		נטעים
		2		קרוב
		1		קשת
		1		תדהר
	1			אהבת ציון צל אביב
	2			אהבת תורה
	2			אהל שלום גדרה
1	5			אחיה
8	9			אלון
1	2			אריאל שרון
	2			גבעולים
	3			דרך יהודית
1	1			הלל
1	1			הראיה
1	2			יונתן זקס
2	2			מולדת
	2			ראשית
10	1			שילה
1	2			תלמוד תורה בעלזא
1	1			תלמוד תורה המסורה
5				אביב
1				אילן רמון חדרה
2				בית אל בנים
3				בר אילן כפר סבא
4				חברון
1				כרמים
3				ניצנים
2				עץ חיים

4				קפלן
1				קרני שומרון

נספח 2 – התפקיד החינוכי של אנשי/נשות הצוות שהשיבו לשאלון

Freq	Post-activity	Freq	Pre-activity
		24	מורה מקצועי/ת
		1	מורת שילוב
55	מחנך/ת	42	מחנך/ת
1	מנהל/ת	1	עובד סוציאלי
6	יועץ/ת		
16	מורה מקצועי/ת		
1	מעבירה סדנאות וליצנית רפואית		
1	סייעת		
1	גנת		

נספח 3 – ממוצעים וסטיות התקן עבור ההסכמה עם ההיגדים בשאלון, כפי שהתקבלו מאנשי/נשות

הצוות לפני ואחרי הפעילות, לצד תוצאות המבחן הסטטיסטי והגידול ברמת הידע/מיומנות/עמדות:

statements	mean before N=68	SD before	mean after N=81	SD after	P value	Significance	domain	percent	Percent calculated
There is a high probability that sexual abuse occurs at our school	2.06	1.13	3.04	1.19	0	***	knowledge	1.47	47.5
Sexual abuse of children occurs mainly in poor broken or unstable families	2.68	1.5	1.53	0.9	0	***	knowledge	1.34	34.45
When a child experiences sexual abuse it is usually by someone the child does not know well	2.44	1.38	1.68	1.18	0	***	knowledge	1.21	21.41
A conversation about sexual protection is not suitable for elementary school students because it may arouse false fears and anxieties	2.21	1.15	1.27	0.57	0	***	attitudes	1.25	24.62
In the case of sexual abuse of the child I know who the professional factors are for consultation in order to help in the best way	2.91	1.23	4.31	0.88	0	***	knowledge	1.48	47.97
Most children immediately tell about sexual abuse they experienced	2.1	1.05	1.44	0.65	0	***	knowledge	1.17	16.91
Slight sexual abuse can lead to emotional distress	3.56	1.45	4.74	0.59	0	***	knowledge	1.33	33.21
I believe that by providing educational	4.25	0.74	4.62	0.64	0	**	attitudes	1.09	8.64

tools to the children themselves it is possible to achieve a situation where they will be more protected against sexual abuse									
As long as there are no explicit signs of sexual abuse I think there is no need to discuss the issue in the day to day life	2.31	1.33	1.31	0.62	0	***	attitudes	1.27	27.09
I would like my students to share with me questions and struggles about body development and sexuality issues	3.5	1.34	4.56	0.71	0	***	attitudes	1.3	30.17
One cannot expect a teacher to know how to identify a child who has been sexually harmed	3.38	1.17	2.36	1.03	0	***	skills	1.39	39.11
Sexual abuse of children is a rare phenomenon that receives too much attention	1.79	1.02	1.25	0.58	0	***	knowledge	1.13	13.01
The parents of the children in my class have the calmness required to deal with questions regarding child abuse or sexual issues	2.28	1.06	3.18	1.13	0	***	skills	1.4	39.75
There are fewer abuse cases in our community	2.38	1.28	1.42	0.72	0	***	knowledge	1.27	26.59
When a child is sexually harmed formal contact with organizations	3.41	1.23	3.98	1.15	0	**	attitudes	1.17	16.5

authorities welfare police helplines will allow the best professional and therapeutic response									
I have the calmness required to deal with questions regarding child abuse or sexual issues	2.93	1.28	3.94	0.84	0	***	skills	1.35	34.59
If a child shared with me that he she was hurt I would first of all be happy that he she shared with me what happened	3.68	1.2	4.83	0.44	0	***	skills	1.31	31.31
I know how to detect signs that may indicate that a child has experienced sexual abuse	2.35	0.93	3.62	1.11	0	***	skills	1.54	53.72
I created a space that allows students to contact me spontaneously and therefore they also contact me about issues relating to the body and sexuality	2.41	1.1	3.48	1.14	0	***	skills	1.44	44.32
I know how to distinguish between a play with a sexual nature and sexual abuse and react accordingly	2.46	1.11	4	0.94	0	***	skills	1.63	62.87
It is important to thoroughly check the details of the incident before believing a child s story about sexual abuse	3.59	1.14	2.37	1.43	0	***	attitudes	1.5	50.5

I will feel uncomfortable talking to a child who has experienced sexual abuse	2.91	1.31	1.73	0.98	0	***	attitudes	1.38	38.34
When I see children s sexual behavior I am able to understand whether it is age appropriate behavior or worrisome sexual behavior	2.73	1.22	4.09	0.9	0	***	skills	1.49	49.4

נספח 4 – ממוצעים וסטיות התקן עבור ההסכמה עם ההיגדים בשאלון, כפי שהתקבלו מההורים

לפני ואחרי הפעילות, לצד תוצאות המבחן הסטטיסטי והגידול ברמת הידע/מיומנות/עמדות:

statements	mean before N=239	SD before	mean after N=158	SD after	P value	Significance	domain	percent	Percent calculated
There is a high probability that sexual abuse occurs at my child's school	2.25	1.09	2.55	1.05	0.01	**	knowledge	1.13	13.33
Sexual abuse of children occurs mainly in poor broken or unstable families	1.48	0.81	1.35	0.71	0.1		knowledge	1.03	2.85
When a child experiences sexual abuse it is usually by someone the child does not know well	1.65	0.94	1.44	0.86	0.02	*	knowledge	1.05	4.83
A conversation about sexual protection is not suitable for elementary school children because it may arouse false fears and anxieties	1.53	0.9	1.18	0.49	0	***	attitudes	1.08	7.76
In the case of sexual abuse of the child I know who the professional factors are for consultation in order to help in the best way	3.2	1.15	3.94	1.05	0	***	knowledge	1.23	23.03
Most children immediately tell about sexual abuse they experienced	1.64	0.78	1.5	0.66	0.05	*	knowledge	1.03	3.31
Slight sexual abuse can lead to emotional distress	4.8	0.49	4.78	0.54	0.85		knowledge	1.01	0.83
I believe that by providing educational tools to the children	4.43	0.74	4.65	0.61	0	**	attitudes	1.05	5.08

themselves it is possible to achieve a situation where they will be more protected against sexual abuse									
As long as there are no explicit signs of sexual abuse I think there is no need to discuss the issue in the day to day life	1.34	0.74	1.22	0.56	0.06		attitudes	1.03	2.66
I would like my child to share with me questions and struggles about body development and sexuality issues	4.87	0.46	4.94	0.31	0.11		attitudes	1.01	1.29
One cannot expect a parent to know how to identify a child who has been sexually harmed	2.4	0.98	2.12	0.9	0	**	skills	1.08	7.84
Sexual abuse of children is a rare phenomenon that receives too much attention	1.18	0.52	1.18	0.52	0.98		knowledge	1	0.09
My child s teachers have the calmness required to deal with questions regarding child abuse or sexual issues	3.2	1.09	3.45	1.14	0.03	*	attitudes	1.08	7.75
There are fewer abuse cases in our community	1.61	0.91	1.36	0.65	0	**	knowledge	1.06	5.6
When a child is sexually harmed formal contact with organizations authorities welfare police helplines will allow the best professional and therapeutic response	3.4	1.15	3.79	1.09	0	***	attitudes	1.11	11.26
I have the calmness required to deal with questions regarding child abuse or sexual issues	3.52	1.13	3.85	0.98	0	**	skills	1.09	9.4

If my child shared with me that he she was hurt I would first of all be happy that he she shared with me what happened	4.73	0.57	4.82	0.5	0.1		skills	1.02	1.86
I know how to detect signs that may indicate that a child has experienced sexual abuse	2.9	0.98	3.66	0.99	0	***	skills	1.26	26.38
I created a space that allows my children to contact me spontaneously and therefore they also contact me about issues relating to the body and sexuality	3.92	0.87	3.97	0.85	0.62		skills	1.01	1.1
I know how to distinguish between a play with a sexual nature and sexual abuse and react accordingly	3.41	1.02	4.01	0.91	0	***	skills	1.18	17.82
It is important to thoroughly check the details of the incident before believing a child s story about sexual abuse	2.58	1.22	2.04	1.16	0	***	attitudes	1.16	15.74
I will feel uncomfortable talking to a child who has experienced sexual abuse	1.76	0.99	1.67	0.91	0.32		attitudes	1.02	2.29
When I see children s sexual behavior I am able to understand whether it is age appropriate behavior or worrisome sexual behavior	3.35	1	3.91	0.96	0	***	skills	1.17	16.85

נספח 5 – תוצאות שאלות על תדירות שיח ושיתוף בין מורים לתלמידים/ות והאקלים החברתי בבית

הספר:

question	Mean before	Mean after	P value	N before	N after	Significance
During the last 6 months, have you proactively and premeditatedly talked with your students about sexual abuse and sexual abuse prevention?	0.316	0.889	0.029	68	27	*
During the last 6 months, have you talked, spontaneously, with your students about sexual abuse and sexual abuse prevention?	0.324	0.593	0.102	68	27	
During the last 6 months, have students approached you and shared with you struggles or emotional distress related to sexual abuse?	0.074	0.407	0.004	68	27	*
During the last 6 months, have students approached you and shared with you struggles or emotional distress that are not related to sexual abuse?	1.831	2.833	0.016	68	27	*
During the last 6 months, have you encountered inappropriate sexual behaviors in the classroom (sexual touching or attempts at sexual touching, made against the child's will, sexual comments, taking off clothes without consent, pinching in private places without consent)?	0.485	0.815	0.156	68	27	

נספח 6 – תוצאות שאלות על תדירות שיח ושיתוף בין הורים לילדים/ות והאקלים החברתי בבית

הספר:

question	Mean before	Mean after	P value	N before	N after	Significance
During the last 6 months, have you proactively and premeditatedly talked with your child about sexual abuse and sexual abuse prevention?	0.647302905	0.488372093	0.305432	241	43	
During the last 6 months, have you talked, spontaneously, with your child about sexual abuse and sexual abuse prevention?	0.780082988	0.593023256	0.24513	241	43	
During the last 6 months, has your child approached you and shared with you struggles or emotional distress related to sexual abuse?	0.107883817	0.058139535	0.210004	241	43	
During the last 6 months, has your child approached you and shared with you struggles or emotional distress that are not related to sexual abuse?	1.342323651	1.313953488	0.919444	241	43	

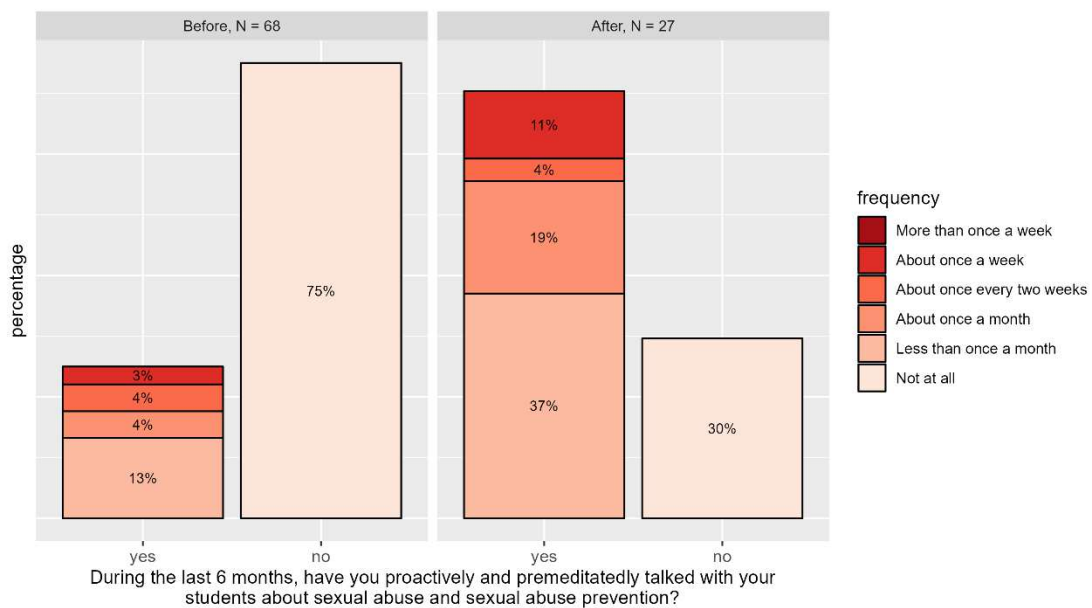
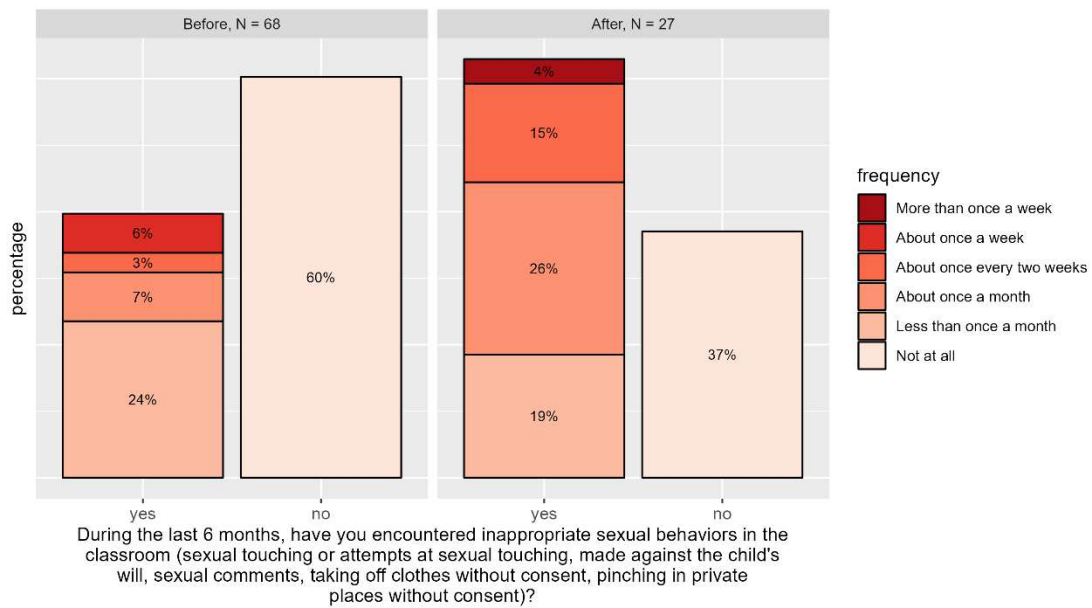
During the last 6 months, have you encountered inappropriate sexual behaviors in your child's classroom (sexual touching or attempts at sexual touching, made against the child's will, sexual comments, taking off clothes without consent, pinching in private places without consent)?	0.1784232 37	0.3372093 02	0.288694	241	43	

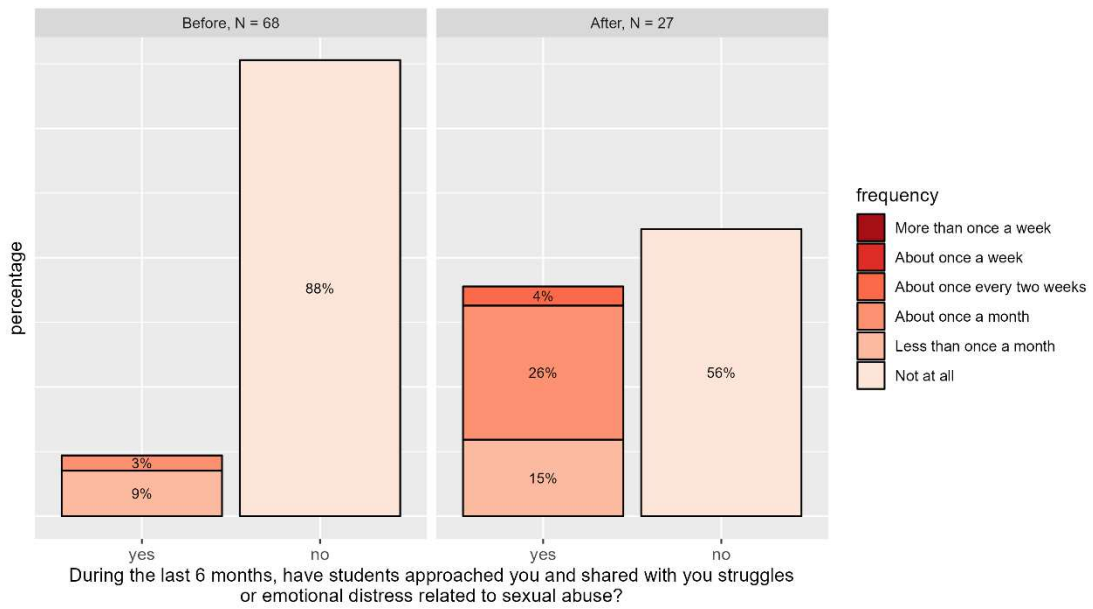
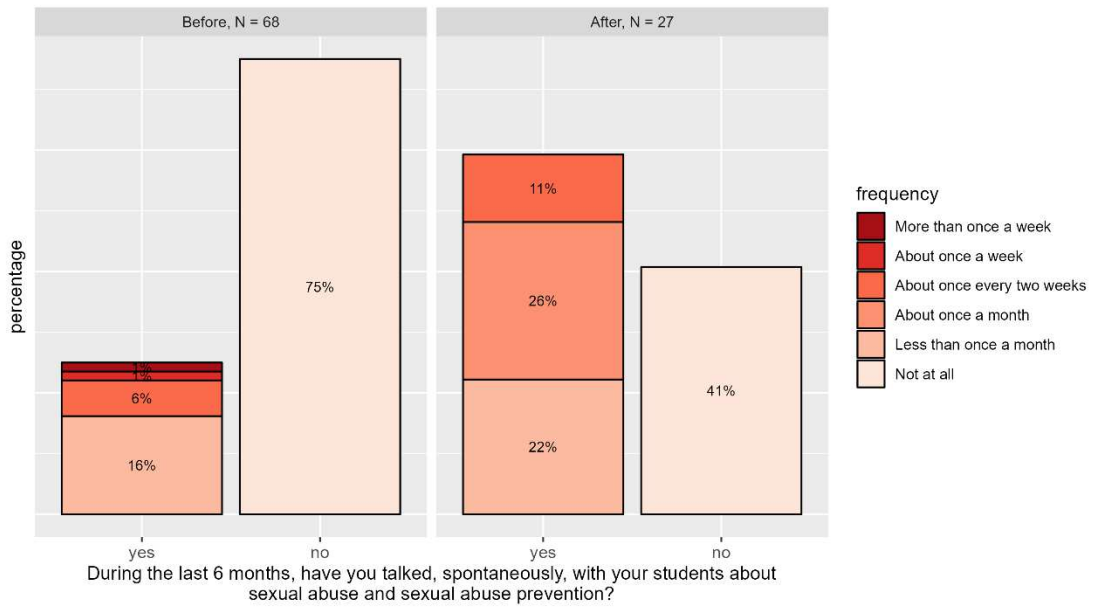
נספח 7 – התפלגות התשובות בשאלות על תדירות שיח ושיתוף בין מורים לתלמידים/ות והאקלים

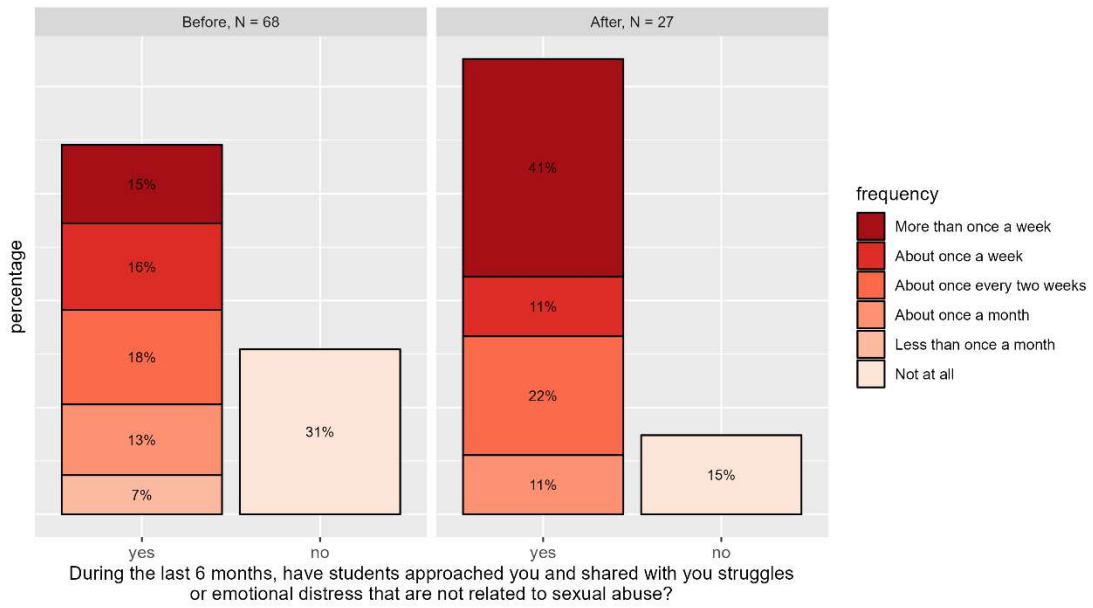
הספר:

בבית

החברתי

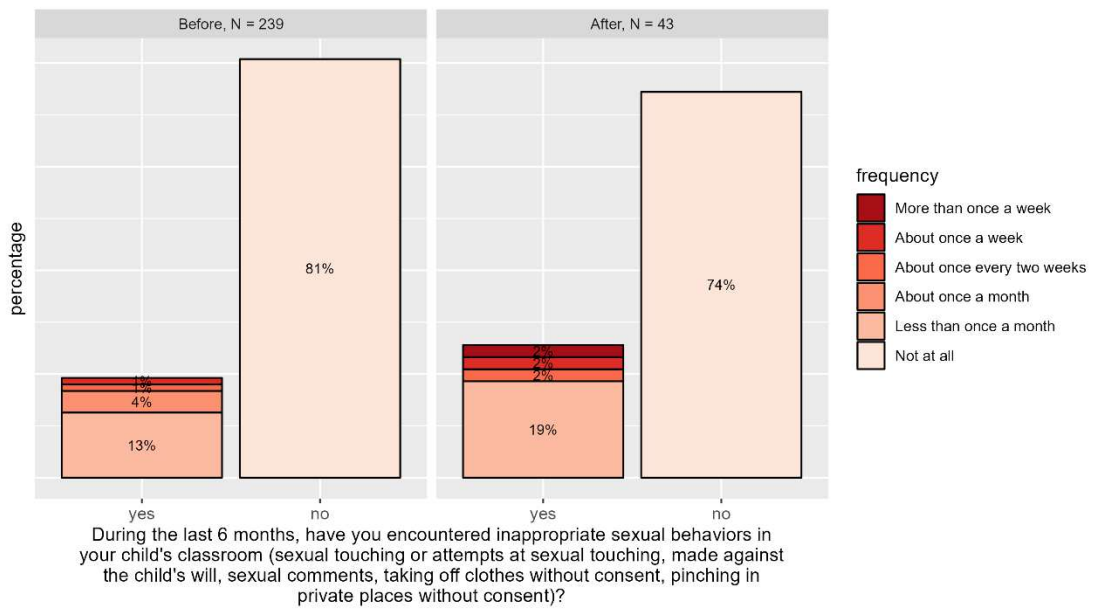

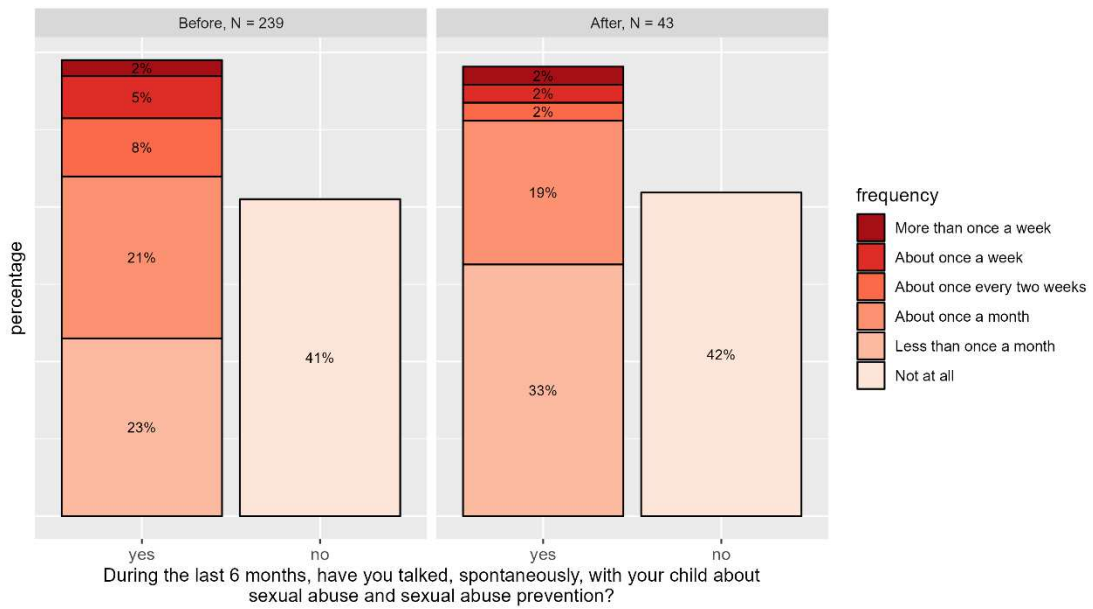
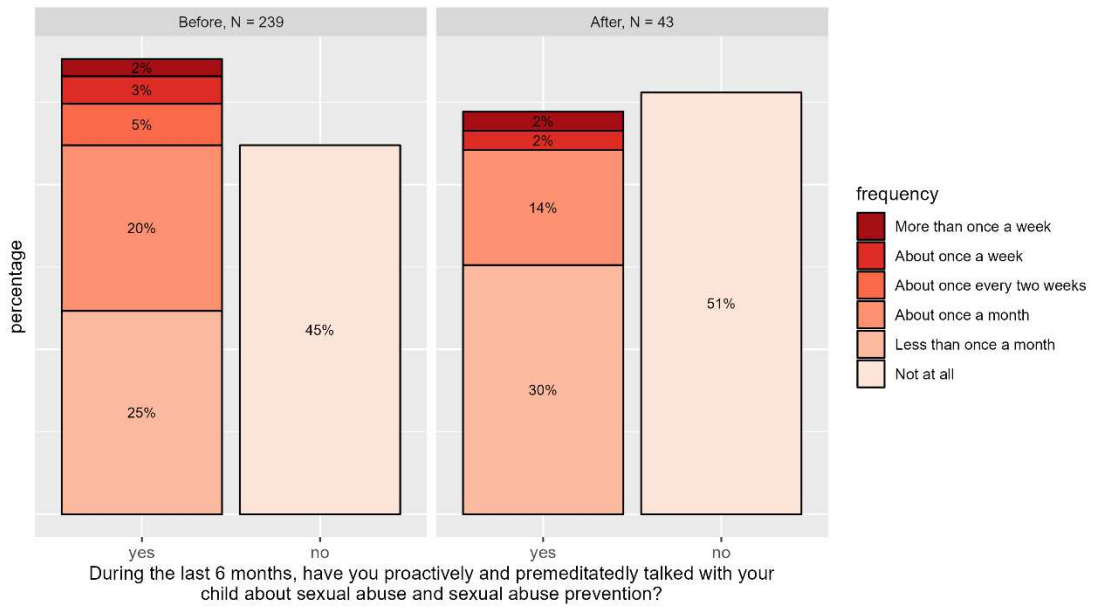
נספח 8 – התפלגות התשובות בשאלות על תדירות שיח ושיתוף בין הורים לילידים/ות והאקלים

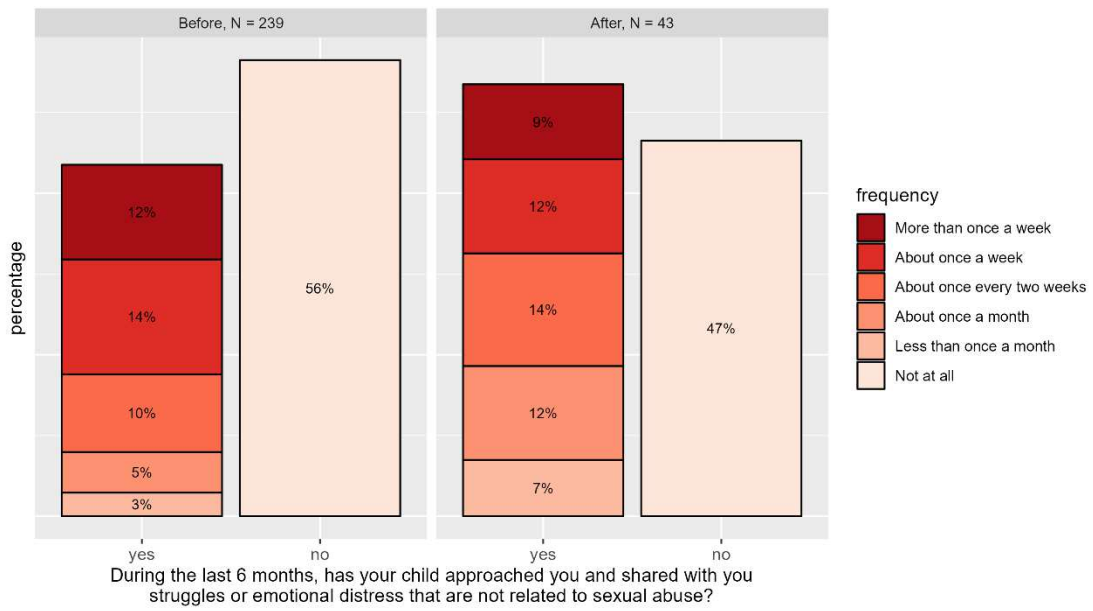
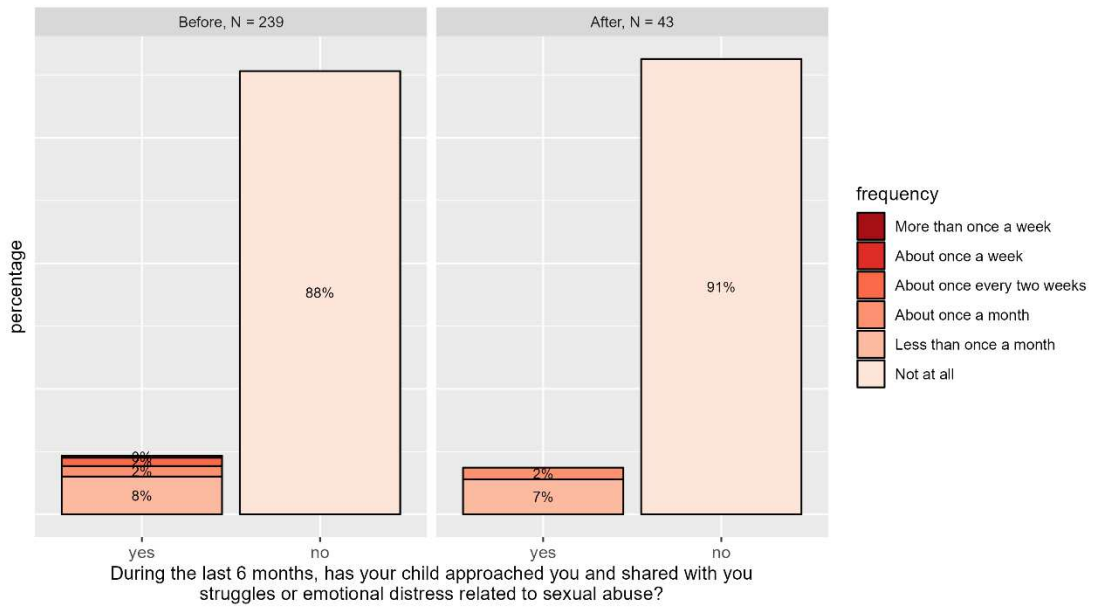
הספר:

בבית

החברתי

אני נוי, ואני חוקרת מטעם עמותת 'לתת פה'.

'לתת פה' היא עמותה שמפעילה תוכניות חינוכיות בנושאי מוגנות מינית, מוגנות ברשת, שיח רגשי וקשר בין הורים וילדים.

המטרה של התוכנית היא להפחית חרדה ולהקנות כלים פשוטים, ישירים וחיוביים בנושאי מוגנות, מיניות בריאה ואיתור ומניעה של מצוקות של ילדים.

בבית הספר שלך הועברו מספר פעילויות של העמותה, וכדי להעריך את השפעתן אשמח לשאול אותך כמה שאלות על התהליך.

חשוב להגיד, ההשתתפות בריאיון היא בהתנדבות ובאנונימיות (כלומר שהשם שלך או שם בית הספר לא יופיע בשום מקום בדו"ח המחקרי). הריאיון יתומלל כך שכל הפרטים שמסרת על בית הספר, על ההורים המורים ועל התלמידים יישארו חסויים במערכת מאובטחת.

הקלטת הריאיון תימחק כחודש לאחר הריאיון.

את לא מחויבת לענות על אף שאלה, ואת יכולה להחליט להפסיק את הריאיון בכל רגע נתון. זכותך גם להחליט בכל שלב במהלך הריאיון שאת לא מעוניינת שנכניס את הריאיון למחקר. כמו כן, אין לדברים שתאמרי לי השלכות עתידיות כלשהן.

1. כללי:

א. ספרי לי מעט על בית הספר שלך ועליך. (שנות ותק בתפקיד, סוג החינוך)

ב. ספרי לי על הרקע להזמנת הפעילות לבית הספר שלך.

ג. אילו פעילויות 'לתת פה' העבירה בבית הספר שלך, ומתי בערך?

ד. האם את עצמך השתתפת בפעילויות?

2. מורים

אשמח לשאול אותך כמה שאלות הנוגעות לסדנאות שנערכו לצוות המורים ועל השלכותיהם

א. מה היו הדברים שלמדת במהלך ההרצאה של לתת פה?

ב. באיזה אופן הכשרת הצוות תרמה למורים? (הקניית ידע, יכולת ליזום שיח פתוח בנושא מיניות

שבשגרה ופגיעה מינית, הבחנה בין משחק לבין פגיעה, פיתוח מסוגלות להוות כתובות + יצירת מרחב

בטוח לשיתוף מצוקות רגשיות/דברים מתחום הפגיעה המינית)

ג. האם היו התנגדויות של המורים לפני ובמהלך התהליך?

ד. האם לדעתך מסוגלות הצוות להתמודד עם מקרים של התנהגות מינית לא מותאמת עלתה?

ה. האם לדעתך הצוות יוכל להעביר תוכן הקשור למוגנות לאחר מפגשי הצוות?

ו. האם הצוות יודע מהו תפקידו במקרה שיש חשד לפגיעה?

ז. מה לדעתך היה חסר בהכשרת הצוות?

ח. איך היית מתארת את האקלים החברתי, מבחינת התנהגויות מיניות לא מותאמות, לפני ואחרי הסדנה?

ט. האם היו מקרים בהם תלמידים ניגשו ושיתפו בהתמודדויות או מצוקות בתחום המיניות או פגיעה מינית?

• תארי מקרה שעלה באחת בכיתות לאחר הסדנאות ואופן הטיפול של הצוות וההנהלה בו.

3. הורים וילדים

אשמח לשאול אותך כמה שאלות שנוגעות להרצאות ההורים ולסדנאות עם הילדים
א. מה לדעתך היתה ההשפעה של התהליך על ההורים? (הקניית ידע, יכולת ליזום שיח פתוח בנושא מיניות שבשגרה ופגיעה מינית, הבחנה בין משחק לבין פגיעה, פיתוח מסוגלות להוות כתובות + יצירת מרחב בטוח לשיתוף מצוקות רגשיות/דברים מתחום הפגיעה המינית)

ב. מה לדעתך הייתה ההשפעה של התהליך על הילדים? (הגברת אסרטיביות ליצירת שדר מרתיע כלפי פוגעים) ביטחון לשתף את המבוגרים?

ג. האם היו התנגדויות של ההורים לפני ובמהלך התהליך?

ד. האם לדעתך מסוגלות ההורים להתמודד עם מקרים של התנהגות מינית לא מותאמת עלתה?

ז. מה לדעתך היה חסר בפעילות של ההורים?

4. האם היתה התאמה תרבותית אל המוסד החינוכי שלכם?

5. האם יש משהו שקשור לפעילות של לתת פה שהיית רוצה להוסיף?

תודה רבה